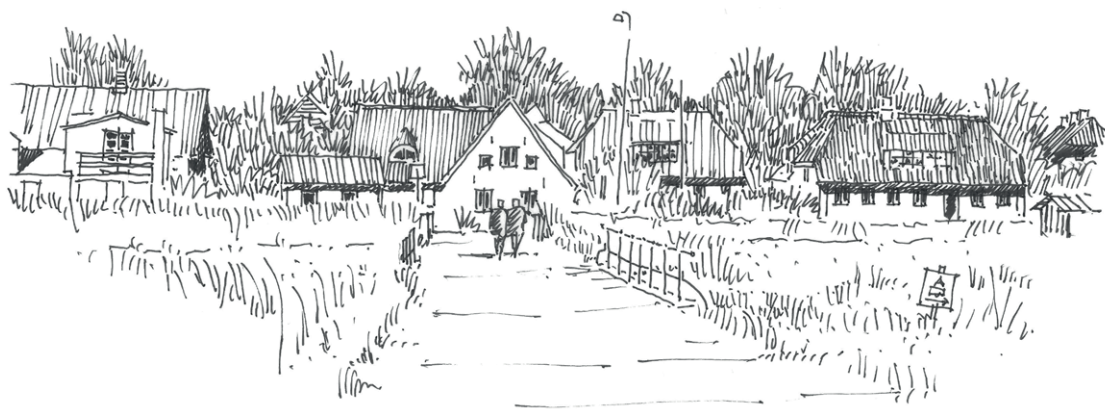

JUBILÆUMSSKRIFT

AARØ BEBOERFORENING

50 år fra 1974 til 2024

*Tegning lavet af arkitekt Anders Sanderbo
– et motiv fra Aarø*

Kolofon til jubilæumsskrift:

Dette hæfte er udgivet i anledning af at Aarø Beboerforening kan fejre sit 50-års jubilæum i 2024.

Der er således ikke nogen ophavsret til dette jubilæumsskrift, men nok en god ide at angive kilden, hvis noget af indholdet bruges i anden sammenhæng.

Det er Svend Aage Hansen som har stået for indsamling af historier, som er redigeret og godkendt af skribenterne, ligesom han har skrevet en del af indholdet selv, og her forsøgt at få oplysningerne verificeret så godt som muligt inden trykningen.

De anvendte billeder er angivet med navnet på fotografen eller hvor billedet er fundet, og disse kan være omfattet af ophavsretten. Resten har redaktøren af jubilæumsskriftet selv taget, og må derfor frit anvendes.

Udgivet i anledning af receptionen for fejringen af Aarø Beboerforenings jubilæum den 14. september 2024, og finansieret af det beløb Aarø fik i anledning af at blive nomineret til årets ø 2024/25.

Udgifterne til dette jubilæumsskrift omfatter således alene de samlede udgifter til opsætning og trykning af skriftet og derfor hverken honorar til redaktør eller andre.

Indholdsfortegnelse

Indledning	5
Stiftelsen	6
Bestyrelsen i jubilæumsåret	8
Fra min tid som formand for beboerforeningen v./ Connie Hansen	9
Oversigt over formænd i Aarø Beboerforening gennem de første 50 år	12
Oversigten over bestyrelserne	14
Andre foreninger på Aarø	18
De sociale medier – hjemmeside www.aaro.dk og ”Aarø – en aktiv ø”	20
Særlige arrangementer på Aarø under beboerforeningen	22
Lidt om grundlovsarrangementerne på Aarø	24
Udvalg under beboerforeningen	32
Naturlegepladsen v./ Metha Lund	34
Portræt af en ø	36
En lille fortælling af H.C. Hansen – tidligere formand	37
Regentparrets besøg på Aarø i 2013 v/ Bjarne Jepsen	38
Erhvervslivet på Årø i dag v/ Jakob Lei	41
Aarø udviklingsplaner	43
Færgens betydning for Aarø v/ overfartsleder Jan Sejersen	54
50 år med fokus på de danske småøer v/ Kirsten Sydendal	56
Afslutning	59

Indledning

I dette jubilæumsskrift vil jeg forsøge at ridse Aarø Beboerforenings historie og formål op, og at få forskellige som har tilknytning til øen til at fortælle nogle historier og anekdoter som har betydet noget for dem og som ikke mindst fortæller om øens historie de sidste 50 år.

Formålet er således ikke kun at opremse historien, men også at finde fortællinger om historien, som fortæller eftertiden om den tid vi har gennemlevet i foreningens 50-årige historie indtil videre. Meningen er så også at se fremad hvad vi på grundlag af historien kan forvente os af et lokalsamfund på en velfungerende ø og her tage afsæt i de udviklingsplaner der gennem årene er lavet på Aarø.

For god ordens skyld vil jeg oplyse, at jeg har valgt at bruge jeg-formen i de afsnit jeg har skrevet,

og der hvor jeg har fået andre til at skrive noget, er der angivet ved navn, hvem der har hjulpet med at skrive historien. I enkelte tilfælde har jeg modtaget håndskrevne notater som jeg så efterfølgende har redigeret og fået godkendt indholdet af skribenten.

Endelig vil jeg nævne, at i starten hvor der blev skrevet referater var det hele stort set med i referaterne, men hen ad vejen gik man over til kun at referere punkterne og konklusionerne og vedlægge indholdet som bilag, hvilket har gjort det svært at få historikken helt på plads, men har her så godt det har været mig muligt fået hjælp af andre til at afklare historikken og indholdet, og hvis der således skulle været noget som ikke er korrekt refereret, må det stå for egen regning.

Fyret på Aarø

Stiftelsen

Af den første protokol fremgår følgende:

Aarø Beboerforening blev stiftet på en generalforsamling afholdt i Aarøhus den 15. februar 1974 med følgende dagsorden:

1. Valg af Dirigent
2. Valg af Love/vedtægter
3. Valg af Bestyrelse
4. Valg af Suppleanter
5. Valg af Revisorer
6. Eventuelt – herunder fastsættelse af Kontingent.

Under pkt. 2 blev målsætningen for Beboerforeningen formuleret til følgende:

”Aarø Beboerforening har til Formål at samle Øens Beboere om varetagelse af Aarøs Tarv og Trivsel og gennem Foreningens Bestyrelse at formidle opfyldelsen af almene Ønsker så langt som det er muligt, og ved som Bestyrelse at forhandle med Haderslev Kommune om Støtte til øens Velfærd.

Når særlige Forhold gør sig gældende til Skade for Aarøs Interesser, det være sig fra offentlig eller anden Side, da at påtale og protestere mod sådanne Forhold og i øvrigt at søge at få tilvejebragt en for Aarø tilfredsstillende Ordning.”

Herefter blev resten af vedtægterne opridset, og vedtaget som i sin helhed meget indeholder det, vi har i dag i vedtægterne, men dog løbende er blevet moderniseret og revideret som følge af udviklingen både i samfundet og på øen. Årsagen til at formålet konkret nævnes er den, at netop målsætningen i de vedtægter vi har her 50 år senere i sin substans indeholder stort set samme målsætning, og det fortæller så bare at man allerede dengang havde tænkt sig rigtig godt om, hvad det var vigtigt at foreningen tog sig af.

Det kan så nævnes at det personlige kontingent blev fastsat til kr. 10,- pr. år.

Den første bestyrelse på 7 medlemmer kom til at bestå af: Uwe Nielsen, Theodor Petersen, Knud Due, Inger Larsen, Aa. Nygaard Nielsen, Lillian Duus og Knud Brummer. Fra 1987 besluttede man at nedsætte antallet af bestyrelsesmedlemmer til at være 5.

På et møde den 28. februar 1974 konstituerede bestyrelsen sig med Knud Due som foreningens første formand. Der vil i et senere afsnit komme en oversigt over hvilke formænd foreningen har haft i de første 50 år samt sammensætningen af de bestyrelser der har været.

En lidt bemærkelsesværdig hændelse som fremgår af den første protokol er, en afskrift af det brev bestyrelsen har sendt til borgmester H.C. Carstensen Haderslev Kommune, hvor man oplyser at Aarø Beboerforening er stiftet og hvilket formål man har vedtaget, ligesom man udtrykker håbet om at de kommunales myndigheders indstilling vil være således, at der kan skabes en positiv dialog mellem disse og Aarøs befolkning, og udtrykker videre håbet om at blive inddraget i et nærmere samarbejde vedr. anliggender som anses for vigtige for Aarø. Brevet at underskrevet af formand Knud Due.

Det er spændende at læse med den baggrundsviden jeg har både fra min egen tid som formand og siden som en del af bestyrelsen, at man allerede dengang har påpeget vigtigheden af et positivt samarbejde med Haderslev Kommune til gavn for Aarø.

Men ved at gennemlæse den gamle protokol fremgår det også ganske tydeligt, at opstarten af det gode forhold til kommunen ikke var helt uden udfordringer, og det forunderlige for en der nu lever i en digital verden er at opleve, at der i protokollen er en afskrift af de breve man i bestyrelsen blev enige om

---

at sende for eksempel til kommunalbestyrelsen, og at det dengang var i en anden og meget høflig tone.

Færgen eller færgefarten som vores forbindelse til fastlandet benævnes i den første håndskrevne protokol, har altid været noget man har beskæftiget sig meget med i bestyrelsen for beboerforeningen, både hvad angår besparelser, antal afgange og meget mere, og derfor kommer der senere i jubilæumsskriftet et særskilt afsnit om vores færge skrevet af vores nuværende overfartsleder Jan Sejersen.

Genforeningspladsen

Bestyrelsens sammensætning i jubilæumsåret

Efter generalforsamlingen i beboerforeningen den 6. februar 2024 i Aarøhus og den efterfølgende konstituering har bestyrelsen her i jubilæumsåret følgende sammensætning:

Connie Hansen, formand
Signe Kongstad, næstformand og sekretær
Bjarne Jepsen, kasserer
Pia Hansen, menigt medlem
Allan Jensen, menigt medlem.

Alle de faste udvalg som fremgår af vedtægterne, har alle en udnævnt formand fra bestyrelsen, og er følgende:

Legepladsudvalget: Connie Hansen
Bosætningsudvalget: Pia Hansen
Lokalhistorisk udvalg: Allan Jensen
Havneudvalget: Allan Jensen

Hjemmesiden opdateres løbende for ændringer under punktet: Beboerforeningen, hvor man også løbende kan finde referater fra bestyrelsesmøder m.v.

Fra min tid som formand for Aarø Beboerforening

---

*Afsnittet skrevet af Connie Hansen
– den nuværende formand.*

Jeg blev valgt ind i bestyrelsen ved generalforsamlingen i Aarø Beboerforening i februar 2011, og allerede ved generalforsamlingen i 2012 blev jeg formand, da alle undtagen Orla Hundevadt ikke genopstillede. Men efter kun 2 måneder stoppede han også, og så var alle i bestyrelsen nye!

Det var ikke let, og der var en del uenigheder mellem bestyrelsesmedlemmerne vedr. havnen, men vi fandt ud af det efterhånden.

Lige efter generalforsamlingen i februar 2013 fik vi fra Haderslev Kommune besked om, at regentparret skulle komme på besøg på Aarø. Der var mange møder i den forbindelse, så det blev et travlt forår! Vi i bestyrelsen havde ikke det store at skulle have sagt i den forbindelse, men deltog i mange møder angående besøget. Vedr. regentbesøget har Bjarne Jepsen skrevet om i et selvstændigt afsnit.

Det var et fint besøg, og dagen gik fint, men der var nogle på øen, der følte sig forbigået. Samtidig var der kritiske røster omkring havnen og havnekiosken, så i juni måned blev vi nødt til at indkalde til en ekstraordinær generalforsamling, hvor der blev valgt en ny bestyrelse. Der deltog ca. 60 medlemmer denne aften.

Så var der arbejdsro i bestyrelsen!

I november var der en notits i Jyske Vestkysten om at SE (Sønderjyllands Elforsyning) ville udrulle fibernet i hele Sønderjylland undtagen Mandø og Aarø, hvilket jeg fortalte om på repræsentantskabsmødet i Sammenslutning.

Så måtte vi i gang med at samle interesse for fibernet på vores ø. Vi havde fået at vide, at der var gravet et

tomt rør ned i forbindelse med den nye udstykning til det nye sommerhusområde – Aarø Strandvænge og Aarø Strandhøj.

Det lykkedes os at få sommerhusene med, så efter nogle omgange med at samle interessetilkendegivelser, nåede vi i mål med de 85% som SE krævede. I løbet af foråret blev der holdt møder og samarbejdet bar frugt, og vi er i dag rigtig tilfredse med fibernet, som blev udrullet i løbet af 2014.

Det var noget om de første lidt svære år, men der er heldigvis også blevet til meget oplevelsesrige perioder i mit liv som formand.

I Sammenslutningen af Danske Småøer (SaDS) har jeg hvert år deltaget i repræsentantskabsmøderne som afholdes i november måned. I starten var det i Odense på Næsbylund Kro, og de seneste år på Vissenbjerg Storkro.

Disse møder indeholder altid en Ø-runde, hvor hver ø fortæller om årets gang på deres ø. Desuden var der forskellige foredrag, fremlæggelse af SaDS projekter m.m. og søndag formiddag afsluttes mødet med en debat, hvor politikere fra Folketingets Ø-udvalg og Udvalget for Landdistrikter og Øer deltager.

I maj måned hvert år holder SaDS generalforsamling. Det foregår altid på en ø. Jeg har deltaget på Agersø, Orø, Sejerø, Avernakø, Fur, Mandø, 2 gange på Strynø og på Aarø. På Bjørnø og Venø deltog Birgit Nielsen. I 2025 er det på Anholt.

Derudover har jeg deltaget i rigtig mange kurser og seminarer i regi af Sammenslutningen, bl.a. på Femø et par gange, samt i Odense, Kolding, Mandø, Horsens og Svendborg. Det har været om bosætning, nye naboer, landeveysprincipper, færger m.v.

Jeg har også haft fornøjelsen at have været på Christiansborg er par gange, bl.a. om færger.

Der blev fra Folketinget for nogle år siden bevilliget et tilskud til lejeboliger på øerne. Beløbet var 400.000 kr. pr. bolig, men det kom ikke småøerne til gode, da Ø-kommunerne jo havde planerne klar i skuffen – mens vi andre først skulle have boligforingerne på fastlandet gjort interesserede.

Vi havde lige fået Haderslev Andels Boligforening (HAB) gjort interesseret, så vi måtte gøre noget! Men heldigvis har vi en god relation til Karina Lorentzen Denhardt, som er medlem af Folketinget for SF samt medlem af Udvalget for Landdistrikter og Ø-udvalg. Bestyrelsen henvendte sig derfor til hende, da vi syntes det var meget uretfærdigt overfor småøerne. Aarø var med i et indslag på TV Syd og i avisen, og vores henvendelse blev også bakket op af andre småøer. Der kom så en ny pulje til småøerne, og det betød at HAB nu i 2024-2025 vil bygge 10 lejeboliger på Aarø.

Vi begyndte i 2004 at afholde grundlovsfest på Aarø som en fast tradition, noget som er beskrevet nærmere i et selvstændigt afsnit.

HAB på Brummers Toft

Møde med Ø-udvalget

Vi holder også hvert år Skt. Hans fest. I starten var det på stranden ved færgen, siden flyttede vi det til Sydstrand nogle år, men de seneste par år er det blevet afholdt på naturlegepladsen. Der er altid gode bårtaler, og rigtig mange møder op.

Her uddeler Aarø Servietfolderlaug ”Årets supermåge” til nogen på øen som har gjort sig fortjent til den hæder. Jeg har selv haft ”mågen” stående et år.

Vi holder vores 2 årlige møder med Haderslev Kommune. Mødet i juni er på Aarø og december

Legepladsdag

---

mødet er på rådhuset i Haderslev. Vi har et rigtig godt samarbejde med kommunen. Mange ting bliver hurtigt klaret, når kommunen leverer materialer, og vi selv gør arbejdet, men de er også hurtige til det der virkelig trænger.

Vi har gennem de seneste år i samarbejde med kommunen fået lavet en ny visionsplan og senest en Strategisk fysisk udviklingsplan. Det har betydet rigtig mange timer og rigtigt mange involverede. Nu håber vi bare, at der kan findes penge til noget af det.

Aarø Beboerforening deltager også i Landdistriktskonferencen. I 2018 var jeg med for første gang, og her vandt Aarø Landdistriktsprisen på 15.000 kr. ved at blive udnævnt som ”årets landdistrikt”

Vi har flere udvalg under beboerforeningen, der gælder f.eks. legepladsudvalget. Her startede Birte Thede Holst og Metha Lund legepladsen (som beskrevet af Metha i et selvstændigt afsnit).

Vedligeholdelsen af legepladsen hører under beboerforeningen, så for at skaffe penge har vi været kreative. For år tilbage lå der mange dåser og flød rundt på øen. Vi samlede og solgte dem, men det gav ikke så meget. Først da Bent Hansen og jeg lagde grund til at samle skrot sammen med dåser har det givet penge i kassen – op til 5.500 kr. pr. år. Bent tømmer også affaldsstativer rundt på øen, som også giver penge til legepladsen.

Der sker rigtig meget godt på øen. Vi har fået nye familier og småbørn – både danske, tyske og hollændere. Dem er vi rigtig glade for, men der er selvfølgelig også ugler i mosen!

Vi har altid haft et godt sammenhold, men de seneste år der kommet lidt grus i maskineriet. Vi havde en rigtig god grenplads, som vi selv holdt justits på, men så kom der ”uautoriseret politi” på øen, til stor ærgrelse for mange. Hvis man kun vil skabe splid, bør man holde sig væk fra øen.

Møde vedr. SFU

Oversigt over formænd i Aarø Beboerforening gennem de første 50 år

---

Knud Due

Fra 15. februar 1974 til 11. februar 1986

Torben Jepsen

Fra 23. februar 1999 til 12. februar 2002

H.C. Hansen

Fra 15. februar 1985 til 23. februar 1999

Flemming Sørensen

Fra 12. februar 2002 til 26. oktober 2003

Svend Aage Hansen

Fra 16. oktober 2003 til 13. februar 2008

Birte T. Holst

Fra 22. februar 2011 til 21. februar 2012

Rita Sørensen

Fra 13. februar 2008 til 22. februar 2011

Connie Hansen

Fra 21. februar 2012 til i dag

Oversigt over bestyrelsen i perioden: 1974 til og med 1986

År	Periode fra	Formand	Næstformand	Sekretær
1974	15.02.74	Knud Due	Uwe Nielsen	Knud Brummer
1976	26.11.76			
1977	28.02.77			
1978	22.02.78			
1981	24.02.81			
1982	15.02.82			
1983	28.02.83			
1984	15.02.84			
1985	15.02.85	H.C. Hansen		Knud Due
1986	07.02.86			Thomas Duus

Kasserer	Medlem	Medlem	Medlem
Theodor Petersen	Inger Larsen	Aage Nygaard	Lillian Duus
			Iver Hansen
		Sigrid Duus	
			Magnus Andersen
		Leif Schmidt	
		Anna L. Brodersen	H.C. Hansen
	Poul Nissen		
Flemming Lund		Bjarne Christensen	Robert Nebel

Oversigt over bestyrelsen i perioden: 1987 til og med i dag

År	Periode fra	Formand	Næstformand	Sekretær
1987	20.02.87	H.C. Hansen	Uwe Nielsen	Aase F. Jensen
1992	26.02.92	H.C. Hansen	Uwe Nielsen	Ole Mark Henriksen
1994	23.02.94	H.C. Hansen	Uwe Nielsen	Ole Mark Henriksen
1995	24.02.95	H.C. Hansen	Jørgen Petersen	Peter Ravn
1996	13.02.96	H.C. Hansen	Jørgen Petersen	Peter Ravn
1998	25.02.98	H.C. Hansen	Torben Jepsen	Peter Ravn
1999	23.02.99	Torben Jepsen	Jørgen Petersen	Peter Ravn
2000	23.02.00	Torben Jepsen	Poul Mogensen	Peter Ravn
2001	28.02.01	Torben Jepsen	Sv. Aage Jensen	Peter Ravn
2002	12.02.02	Flemming Sørensen	Svend Aage Hansen	Peter Ravn
2003	11.02.03	Flemming Sørensen	Svend Aage Hansen	Rita Sørensen
NB!	13.10.03	Svend Aage Hansen		
2004	10.02.04	Svend Aage Hansen	Birte T. Holst	Rita Sørensen
2005	28.02.05	Svend Aage Hansen	Birte T. Holst	Rita Sørensen
2008	26.02.08	Rita Sørensen	Birte T. Holst	Rita Sørensen
2009	24.02.09	Rita Sørensen	Birte T. Holst	2)
2010	23.02.10	Rita Sørensen	Birte T. Holst	2)
2011	22.02.11	Birte T. Holst	Svend Nielsen	Connie Hansen
2012	21.02.12	Connie Hansen	Ingen	Connie Nielsen
2013	06.02.13	Connie Hansen	Ingen	Connie Nielsen
2013	27.06.13	Connie Hansen	Ingen	Ole K. Dam
2014	04.02.14	Connie Hansen	Birgit Nielsen	Ole K. Dam
2015	05.02.15	Connie Hansen	Birgit Nielsen	Marianne Johnsen 4)
2016	04.02.16	Connie Hansen	Birgit Nielsen	Else Marie Helt Hansen
2017	07.02.17	Connie Hansen	Birgit Nielsen	Lone Boisen
2018	06.02.18	Connie Hansen	Birgit Nielsen	Svend Aage Hansen
2019	07.02.19	Connie Hansen	Flemming Sørensen	Svend Aage Hansen
2020	06.02.20	Connie Hansen	Flemming Sørensen	Svend Aage Hansen
2021	26.05.21 5)	Connie Hansen	Bjarne Jepsen	Svend Aage Hansen
2022	07.02.22	Connie Hansen	Bjarne Jepsen	Svend Aage Hansen
2023	07.02.23	Connie Hansen	Bjarne Jepsen	Svend Aage Hansen
2024	06.02.24	Connie Hansen	Signe Kongstad	Signe Kongstad

Kasserer	Medlem	Medlem
Flemming Lund	Robert Nebel	
Flemming Lund	Robert Nebel	
Flemming Lund	Jørgen Petersen	
Flemming Lund	Leif Schmidt	
Flemming Lund	Torben Jepsen	
Flemming Lund	Jørgen Petersen	
Flemming Lund	Poul Mogensen	
Flemming Lund	Svend Aage Jensen	
Flemming Lund	Flemming Jørgensen	
Flemming Lund	Flemming Jørgensen	
Pia Hansen	Flemming Jørgensen	
		1)
Pia Hansen	Flemming Jørgensen	
Pia Hansen	Orla Hundevadt	
Pia Hansen	Orla Hundevadt	Svend Nielsen
Pia Hansen	Orla Hundevadt	Svend Nielsen
Pia Hansen	Orla Hundevadt	Svend Nielsen
Pia Hansen	Orla Hundevadt	
Joan Krongaard	Orla Hundevadt	Olaf Søgaard
Connie Nielsen	Finn M. Jensen	Olaf Søgaard
Flemming Sørensen	Birgit Nielsen	3)
Lisa Nissen	Svend Aage Hansen	
Svend Aage Hansen	Lisbeth K. Lei	Susanne V. 4)
Svend Aage Hansen	Lisbeth K. Lei	
Sonja Paag	Lisbeth K. Lei	
Sonja Paag	Lone Boisen	
Bjarne Jepsen	Birgit Nielsen	
Bjarne Jepsen	Birgit Nielsen	
Allan Jensen	Birgit Nielsen	
Allan Jensen	Pia Hansen	
Allan Jensen	Pia Hansen	
Bjarne Jepsen	Pia Hansen	Allan Jensen

Noter

- 1) Flemming Sørensen valgte at fra-træde som formand men blive i bestyrelsen indtil næste generalforsamling.
- 2) Sekretærjobbet blev i den periode delt mellem Rita Sørensen og Birthe T. Holst
- 3) På grund af forskellige årsager blev der afholdt men ekstraordinær generalforsamling den 27. juni 2013 hvor man valgte 5 personer til bestyrelsen som alle blev valgt for 1 år, og man konstituerede sig således kun med formand indtil generalforsamlingen i 2014.
- 4) På grund af at Mariannes fortsatte sygdom trådte Susanne Vestergård ind i perioden som suppleant
- 5) Generalforsamlingen i 2021 blev udskudt til maj måned på grund af forsamlingsforbuddet – Covid 19

Andre foreninger på Aarø

Danmark er som bekendt foreningernes land og her er Aarø jo heller ingen undtagelse.

Den ældste eksisterende forening på Aarø må være Aarø Fiskeriforening som er stiftet den 18. september 1932. I dag har fiskeriforeningen ikke ret mange aktive medlemmer, da fiskeriet i Lillebælt desværre ikke længere er hvad det var engang. Eneste aktive fisker er vel Paul Mogensen, som har været nødt til at få et ekstra erhverv på færgen for at få til dagen og vejen. De få fisk Paul får fanget, er hurtigt udsolgt dels til lokale og turister på Aarø. Men om otte år kan fiskerne holde et pænt 100-års jubilæum.

Sammenslutning af Danske Småøer har i 2021 udgivet en lille rapport ”Fiskerihavne i forandring” som

netop beskriver de udfordringer fiskeriet står overfor, og hvorfor man anbefaler at finde andre aktiviteter på havnene, noget som jeg også har omtalt i afsnittet om udviklingsplaner vedr. havneudvidelsen.

Herefter tænker jeg det er Aarø Husmoderforening, som her i 2024 har kunnet fejre sit 75-års jubilæum.

Og så er der selvfølgelig også et jagtlaug på øen, som arrangerer jagte på Aarø, herunder bl.a. den årlige rævejagt. I isvinteren 1995/96 kom der nogle ræve til Aarø fordi sundet var frosset til, og siden er der skudt langt over 100 ræve. De kom jo over til et spisekammer, og bl.a. derfor er der ikke ret mange ynglende fugle længere på Aarø Kalv.

Jagtlaugene er så også med til at bidrage til finansieringen af Digelaget Aarø ved at de lejer sig ind med jagten på områder digelaget ejer ved og omkring digerne. Digelaget Aarø er som sådan ikke en forening men fællesskab som opkræver dige- og afvandingsparter for at kunne finansiere vedligeholdelsen af digerne og oprensningen af kanalerne som afvander lavbundsjordene på Aarø. Som det er nu sænker man vandet på Aarø med op til 2,7 m.

Som noget at det nyeste er Aarø Servietfolderlaug af 2013 stiftet – netop i 2013 som titlen antyder. Etableringen af servietfolderlaug blev et resultat af, at man længere tilbage lavede mad sammen med en kok, og ideen til oprettelse af laugene kom, da flere på øen arrangerede en fællesspisning, hvor der skulle foldes servietter. Servietfolderlaugene har i dag omkring 42 mandlige medlemmer hvor en stor part samles en gang om måneden hen over vinteren til at lave mad og folde servietter.

Her kan jeg så også nævne at vi på Aarø også har et akutberedskab som rykker ud til brand og ulykke, og at der altid er en på øen som har vagttelefonen som

Dækket bord med foldede servietter

Billede fra afslutningen april 2024

modtager opkaldet, når der ringes 112 fra øen, noget som er med til at skabe trykthed ved at bo på en ø.

Og endelig vil jeg så også nævne Aarø Vandværk AM-BA, som jo heller ikke er nogen forening, men er med til at drive øens vandværk som et andelsselskab som alle forbrugere skal være med i for at kunne modtage rent drikkevand. Vandværket har nu to boreriger som begge ligger inde i den fredskov som blev plantet for en del år siden, og da der ikke må sprøjtes med pesticider her, har vi sikret vores vandboringer ved at placere vores boreriger i det område.

Lidt om onsdagsklubben

Afsnittet er skrevet af Herdis Duus

Klubben startede for ca. 55 år siden, hvor det var Henriette Petersen som var med til at starte onsdagsklubben. Henriette var dengang også formand for Årø Husholdningsforening. Hun blev ved indtil 1999 med hjælp af flere fra øen.

Herefter overtog Metha Lund jobbet, og for ca. 15 år siden gik Metha og jeg sammen om at drive onsdagsklubben, men de seneste 8 år har jeg været alene om opgaven.

Vi har været på mange udflugter – lige fra besøg på papirfabrik, set Damask Duge, været i fængsel og selvfølgelig garnbutikker. Altid med stor succes, synes jeg selv.

For 14 år siden startede vi op med at arrangere en julefrokost, hvor vi inviterer alle lidt ældre med, hvis de har lyst, og på den måde samler vi omkring 50 deltagere hvert år i november.

Vi får tilskud fra Haderslev Kommune til salleje og underholdning til julefrokosten, men betaler selv for mad og drikke, og selvfølgelig er maden hjemmelavet, så længe jeg kan!

Om onsdagen svinger antallet af deltagere lidt, men for tiden er vi 23, hvilket jo er flot for vores lille ø!

Vi starter kl. 14.00 med kaffe og kage (altid dejlig hjemmebagt kage/ red.) Herefter er der et hold som spiller kort, nogle spiller bob eller bordfodbold, og vi damer får en god snak om lidt forskelligt mens de fleste strikker.

Onsdagsklubben samles hver onsdag i forsamlingshuset fra oktober til april og efter en dejlig afslutning med lidt god vin, ost m.v. så fortsætter nogle hen over sommeren - hvis vejret er til det, ved at mødes på sportspladsen til at spille petanque eller på parkgolfbanen, hvor vi spille lidt golf, og derved hygge os på den måde – selvfølgelig ikke med kaffe og kage, men man medbringer selv sine drikkevarer.

Herdis Duus

Lidt om hjemmesiden www.aaro.dk og Facebook-siden "Aarø en aktiv ø"

Omkring årtusindskiftet kom der rigtig gang i at bruge internettet til at have hjemmesider som informationskilde, og det blev i slutningen af 2002 besluttet at Aarø Beboerforening også skulle have en hjemmeside, og derfor gerne ville have et domænenavn som ville være nemt at finde.

Forhistorien er så, at den tidligere ejer af Aarø Camping, Egon Hundevadt havde fået oprettet domænenavnet www.aaro.dk som han havde købt og betalt for at få oprettet, idet han brugte domænet til sin campingplads. På foranledning af Aarø Fonden fik man købt domænet sammen med Aarøgaard Cafe og de nye ejere af Aarø Camping, som hver havde indskudt 1/3 af det man måtte betale Egon Hundevadt for at få ejendomsretten til domænet. Det var advokat Ole Olesen som var med i bestyrelsen for Aarø Fonden som sørgede har at det lykkedes.

Det var så også Aarø Fonden som lavede den første hjemmeside, hvor man gjorde brug af det indkøbte domæne www.aaro.dk, og da jeg var indtrådt i

bestyrelsen for fonden lige i starten af år 2000, påtog jeg mig opgaven. På det tidspunkt var jeg direktør i IT-virksomheden BygteqIT, og fik således en programmør til at hjælpe med at lave den første hjemmeside, ligesom jeg fik IT-bestyrelsens godkendelse til at hjemmesiden kunne hostes gratis på virksomhedens server.

Den nye hjemmeside havde det primære formål at markedsføre alt det Aarø Fonden havde gang i på Brummers Gård – nemlig de nye ferielejligheder, købmandsbutikken m.v. Jeg kan dog oplyse, at den nye hjemmeside blev vist første gang for beboerne på Aarø ved et informationsmøde tirsdag den 15. august 2000.

Men som det er beskrevet senere om Aarø Fonden, så lykkedes det ellers så positive projekt på Aarø jo ikke, idet fonden blev erklæret konkurs, da det ikke lykkedes at skabe de nødvendige indtægter, hverken ved udlejning af ferielejligheder, købmandsbutik eller lignende.

Domænet www.aaro.dk blev således ledigt, og da hjemmesiden fortsat lå på serveren i den IT-virksomhed jeg var ansat i, kunne den så overdrages til Aarø Beboerforening da jeg blev formand i 2003. Da den daværende formand for Aarø Fonden i mellemtiden var død lykkedes det med hjælp fra advokat Ole Olesen at få overdraget ejendomsretten til domænet til Aarø Beboerforening. Hjemmesiden fik jeg så rettet til så den rettede sig mere mod de aktiviteter beboerforeningen havde, ligesom alt vedr. Aarø Fonden blev fjernet.

Sådan var det så indtil IT-virksomheden ikke længere ville supportere det system, som hjemmesiden var udarbejdet i, hvorfor vi var nødt til at se os efter en anden løsning. Her fik vi så lavet en aftale med Ole Engmark Olesen som havde en server i

Brummers Gaard

Skrydstrup, hvor vi lejede os plads på serveren til hjemmesiden og fik den flyttet hertil. Her er vi så nået frem til omkring 2017.

I 2019 besluttede vi at søge penge til en ny hjemmeside, som skulle udvikles i et CMS-system, som er lettere at vedligeholde, og som er almindeligt tilgængeligt. Vi tog derfor kontakt til Michael Møller hos ADD-WISE som vi vidste kunne lave en hjemmeside i WordPress. Vi fik et tilbud sådan at siden kunne laves både på dansk og tysk på kr. 137.500, og da vi ville søge om tilskud til opgaven hos LAG skulle vi indhente et tilbud mere. Vi søgte om kr. 50.000 hos LAG Småøerne og fik desuden bevilliget kr. 35.000 af borgerbudgetteringen.

Det var meningen med den nye hjemmeside, at den skulle være fælles for både beboerforeningen men også at de lokale erhvervsdrivende skulle være med i projektet, men det gik lidt i vasken, så resultatet blev at det alene blev en hjemmeside for beboerforeningen, hvorfor vi så også søgte og fik bevilliget de manglende kr. 40.000 af den lokale Landdistriktpulje.

Da vi undervejs kom lidt på kant med ejeren af ADD-WISE – ikke mindst fordi vi det ikke lykkedes for godt med samarbejdet med de lokale erhvervs-virksomheder, fik vi kontakt til et firma i Odense ”God kommunikation”, som vi fortsat bruger til at hjælpe med de dele af hjemmesiden som kræver lidt ekstra viden. Her har vi løbende også i forhold til borgerbudgetteringen købt klippekort, som vi kan trække timer på efter behov.

Det lykkedes på denne måde at få lavet en rigtig god hjemmeside både på dansk og tysk, og det er så den vi fortsat vedligeholder med programmer, nyheder m.v. og indtil nu, hvor jeg så er trådt ud af bestyrelsen, er vedligeholdelsen overgået til Pia Hansen.

Vedr. vores Facebook side ”Aarø en aktiv Ø” kan jeg oplyse, at den blev oprettet for også at kunne bruge det medie, for ikke mindst at skabe opmærksomhed om vores virke på Aarø. Og det må jeg da indrømme at det er lykkedes, sådan at vi nu har over 2.000 følgere, hvilket bevirker at vi kommer langt omkring med vores budskaber. Desværre har det vist sig nødvendigt at der er nogen som skal godkende indlæg og medlemmer inden de bliver synlige på siden, da det findes robotter, som lægger dumme videoer m.v. op på siden – uanset hvor meget man blokerer og sletter, men der er prisen.

Og så skal det også nævnes at der som følge af den visionsplan vi fik udarbejdet, så også kom det resultat fra bosætningsgruppen, at der blev oprette en FB-side som er lukket og hedder ”Aarø Nabohjælp”. Her kan man bede om hjælp eller tilbyde varer til salg som alene godkendte medlemmer kan se og lægge indslag ind på.

Op mod byen

Særlige arrangementer under beboerforeningen

Som nævnt flere steder er mange aktiviteter samlet under bestyrelsen i beboerforeningen. Det gælder f.eks. arbejdet med at arrangere og gennemføre de årlige grundlovmøder, som beskrives nærmere efterfølgende i et selvstændigt afsnit.

Men det gælder også traditionen med at lavet et bål på stranden i forbindelse med Skt. Hans aften, hvor man får lavet aftale med en taler, og hvor det de senere år er blevet en tradition at Aarø Servietfolderlaug udnævner Året Supermåge. Gennem årene har det både været politikere, præster men også menige folk som har holdt tale ved bålet.

Skt. Hans bål på stranden

Campingpladsen får overrakt Årets Supermåge i 2023

På grund af afbrændingsforbuddet sidste år blev arrangementet flyttet til naturlegepladsen, noget som formentlig så også bliver tilfældet igen her i år – ikke så meget på grund af brandfaren, men lige så meget fordi stranden hvor vi nu gennem flere år har lavet bål er blevet fuldstændig forandret efter stormfloden i oktober 2023, men også fordi der på naturlegepladsen er borde og bænke samt grillsteder, og et lille bålsted, hvor man kan lave et lille bål. Bålene behøver jo ikke være ved kysten.

Ud over det så har vi hvert år en fælles strandrensning, hvor rigtig mange både øboer samt folk fra øens fritidshuse bliver opdelt i hold og tager rundt på Aarø for at samle skrald. Hvor der før var rigtig meget at samle sammen, så vi nærmest kunne fylde en hel container er der ikke længere så meget. Hvor vi før kunne samle rigtig mange engangsdåser langs vejene så er det i dag begrænset hvad vi finder, måske lige bortset fra alt det der kom fra Fyn i forbindelse med stormfloden sidste år. Det er der så også flere gode forklaringer på. Dels så sørger Bent Hansen for at få opsat affaldsstativer til dåser, som sælges som skrot til fordel for naturlegepladsen, og dels er det nok sådan at hvis der i forvejen ikke ligger skrald alle mulige steder, er man ikke så tilbøjelig til at smide sit affald.

Strandrensning

En anden aktivitet vi har haft gennem flere år er at kunne tilbyde såvel fastboende som ejere af fritidshuse at man kunne aflevere sit grenaffald og græsafklip på en grenplads tæt ved indkørslen til Aarø Kalv. Årsagen til at jeg benævner det i datid skyldes at pladsen blev anmeldt af en ikke herboende person hvorfor Kystdirektoratet gav Kommunen besked om at vi skulle lukke grenpladsen. Så længe vi havde grenpladsen der, havde vi rigeligt materiale til et Skt. Hans bål. Pladsen var oprindeligt oprettet af Haderslev Kommune, men på et tidspunkt overtog beboerforeningen opsynet med pladsen, hvor vi sikrede at der alene kom grenaffald og græsafklip på pladsen, men nu er den altså nedlagt, og beboerforeningen arbejder nu på at finde en ny placering, da det jo ikke giver mening at alle skal frem og tilbage med færgen med en trailer i disse CO₂ tider!

Kommunen brugte langt over kr. 100.000 til at bortskaffe affald, og vi brugte selv mere end kr. 25.000 til at betale en entreprenør for at rydde op og fjerne det jord som kunne bruges på øen. Tidligere måtte vi brænde grenaffaldet af en til to gange om året, men da der i 2018 kom et generelt afbrændingsforbud, var vi nødt til at knuse grenene, men også den mulighed blev anmeldt, hvorfor pladsen blev definitivt lukket forrige år.

Den lukkede grenplads

Endelig vil jeg nævne at vi i samarbejde med Provas som er kommunens renovationsselskab om at vi en gang årligt typisk i starten af maj måned har en storskraldsdag på havnen, hvor Provas kommer over med store lastbiler og containere, hvor vi i løbet af en lørdag formiddag kan komme af med alt muligt lige fra gamle senge, vaskemaskine og alt andet som ikke er omfattet af den sorteringsordning der er for dagrenovation.

Til slut vil jeg nævne at Haderslev Kommune hvert år tildeler de lokalsamfund som ansøger et beløb på kr. 50.000 som en form for borgerbudgettering. Her får vi forlods udbetalt beløbet på kr. 50.000, som vi på forhånd har været forsamlet i Aarøhus for at stemme om, hvad beløbet fra det år skal bruges til. Mange gange har vi en god snak om de forskellige ønsker og hvis det går op med det samlede beløb, behøver vi heldigvis ikke at stemme om det. Tilskuddet fra borgerbudgetteringen har været med til at støtte rigtig mange ting på Aarø, blandt andet til oprydningen på grenpladsen, en 40 fods container som vi har fået lov til at opstille på campingpladsen til opbevaring af telt, borde og bænke m.v.

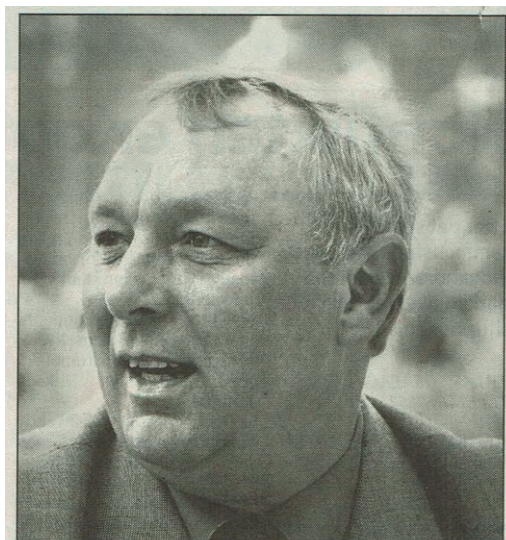
Containerdag til storskrald på havnen

Lidt om grundlovsarrangementerne på Aarø

I starten af 2001 blev en initiativgruppe bestående af blandt andet Aarø Beboerforening og Aarø Fonden enige om at forsøge at etablere en ny tradition på Aarø ved at gennemføre et grundlovsarrangement på øen, mest nok for at skabe opmærksomhed omkring Brummers Gaard, som på det tidspunkt var ejet af Aarø Fonden.

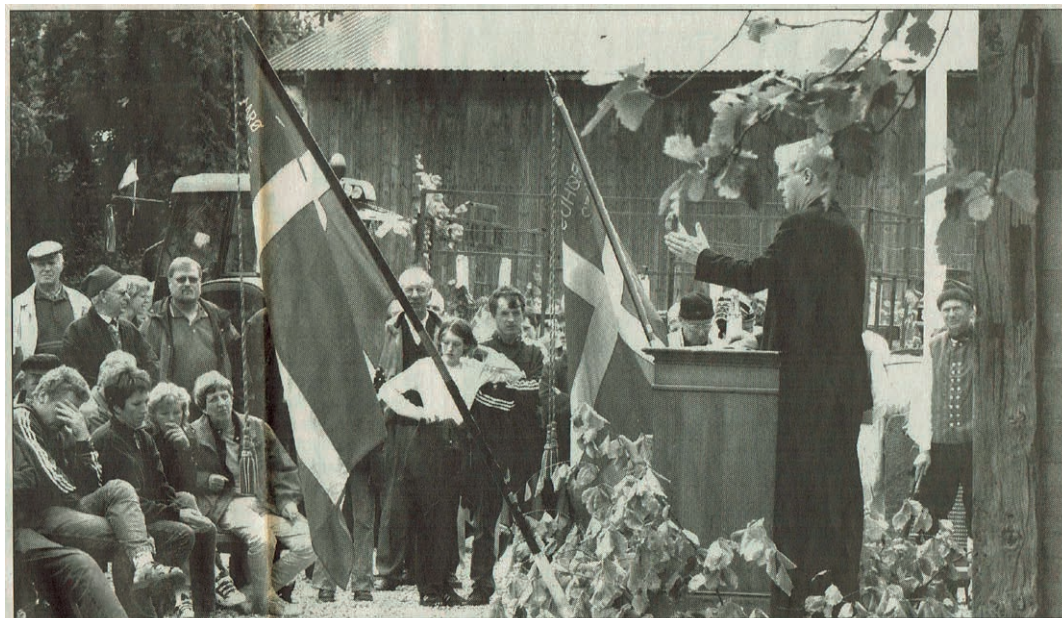
Det var den daværende formand for beboerforeningen Torben Jepsen som sammen med Aarø Fonden som tog initiativet til at arrangere den første grundlovsfest på Aarø den 5. juni 2001. Allerede året før havde Aarø Fonden undersøgt muligheden for at afholde et arrangement på Brummers Gård, men beboerforeningen mente at initiativet var kommet så sent at det ikke kunne gennemføres ordentligt.

Torben Jepsen undersøgte så i 2001 om man kunne få gratis færge til arrangementet, der var planlagt

Formand for Aarø Beboerforening, Torben Jepsen, ser ingen hindring, for at grundlovsfesten kan blive en tradition på Aarø med omkring 200 fremmødte i går. Foto: Olav B. Hansen

Fra JyskeVestkysten

Udklip fra Jyskevestkysten – Carl Holst holder sin tale ved Brummers Gaard

(Foto Olav B. Hansen)

---

til at blive afholdt på Brummers Gaard, men desværre kom der et svar fra daværende borgmester Karen From om at det kunne man ikke bevillige, fordi det kunne skabe præcedens. Heldigvis har vi da senere haft borgmestre som har set anderledes på den sag, da vi nu som standard har bevilliget gratis persontransport til grundlovsdag. Jeg stod for at skaffe den første taler, som blev daværende amtsborgmester Carl Holst, ligesom medierne blev kontaktet for at skaffe opmærksomhed.

Der var mulighed for at sejle med "Helene" fra Honnørkajen i Haderslev, og der var underholdning af folkedansere på havnen og arrangementet blev afsluttet med en gymnastikopvisning ved Starup Ungdoms- og Idrætsforenings ungdomshold og optræden af folkedanserne "Egtved Pi-

gerne" på sportspladsen. Taler af Carl Holst blev holdt klokken 11.00 i gårdspladsen ved Brummers Gaard. Talerstolen blev så ved den lejlighed flyttet fra Aarøhus til gårdspladsen ved Brummers Gaard. Og allerede dengang startede traditionen med at man kunne komme gratis rundt på øen med vores lokale "busselskab".

Herefter gik der et par år inden man igen tog initiativ til et grundlovsarrangement mest fordi der var problemer med Brummers Gaard og at Aarø Fonden i mellemtiden var gået konkurs.

I 2004 hvor jeg i mellemtiden var blevet formand for beboerforeningen, forsøgte vi så igen at få sat gang i en grundlovsfest på Aarø i et samarbejde med de andre foreninger på øen.

Folkedansere - klip fra JyskeVestkysten

Det lykkedes at skaffe Hans Chr. Schmidt som dengang var miljøminister til at komme at holde grundlovsstalen. Sammenslutningen af Danske Småøer havde samme år besluttet at lave en bosætningskampagne for de danske småøer. Vi valgte derfor ligesom en del andre øer, at vi samme dag ville afholde det som også er blevet en tradition, nemlig at vi på grundlovsdag også holder "Åben-ø-dag".

Som noget helt særligt så nævnte Hans Chr. Schmidt fra talerstolen, at han lovede os flere

penge til sommerhuse på de danske småøer og konkret på Aarø, uden at han vist nok havde fortalt det derhjemme i regeringen.

Der var underholdning både med sang og gymnastikoptræden ved Skibelund Efterskole, ligesom Hoptrup/Marstrup Linedanserne underholdt. Der var nu bevilliget gratis færge fra kommunen og måske derfor var vores vurdering, at der var mødt omkring 1.000 deltagere op til vores arrangement det år.

Så er vi fremme ved 2005, hvor vi fik lavet en aftale med den kommende borgmester i Haderslev, daværende borgmester i Gram H.P. Geil om at holde årets tale. Vi havde også fået Slesvigske Musikkorps til at komme at underholde og spille med under de fællessange vi havde valgt, ligesom der var underholdning ved sangkoret fra Jels og Øster Lindet.

Samme dag klokken 12.00 kunne vi også indvie den nye naturlegeplads. Der var derfor statskovridder Carsten Ørnsholt som holdt indvielsestalen, hvor også nogle musikere fra Slesvigske Musikkorps spillede op til talen fra Ørnsholt. Etableringen af naturlegepladsen er nærmere beskrevet af Metha Lund i et andet afsnit.

H.P. Geil holder tale

Herefter gik turen hen til sportspladsen hvor H.P. holdt sin grundlovstale klokken 14.00.

I 2006 var det tidligere skatteminister og folketingsmedlem Frode Sørensen fra Sønderborg som holdt grundlovstalen med omkring 300 tilhørere.

I 2007 var det formanden for folketingets Ø-kontaktudvalg Preben Rudiengaard fra Ribe som holdt grundlovstalen, og det hører med til fortællingen, at han trådte til som taler med meget kort varsel. Jeg troede, at vi havde en aftale med den daværende miljøminister Connie Hedegaard, men med kun lidt over en uge til grundlovsdag meldte hun fra, og så var vi jo lidt på den. Derfor kontaktede vi Preben Rudiengaard som dengang var formand for Folketingets Ø-udvalg, om han med kort varsel kunne træde til, og det lykkedes!

Det blå flag hejses på havnen

Og det hører så også med i fortællingen, at han den dag fra talerstolen gav den nyvalgte borgmester H.P. Geil tørt på, fordi han ikke havde fået styr på Brummers Gaard, og at det kunne han og kommunalbestyrelsen simpelthen ikke være bekendt! Det hjalp for så kom der heldigvis skred i salget af Brummers Gaard.

Der var underholdning af gruppen "Copy Control" fra Haderslev Musikskole, og som noget nyt var der også et lille kræmmermarked. Det viste sig efterfølgende at være for besværligt at gennemføre på sportspladsen, så det blev ikke gentaget.

I 2008 var der lavet aftale med Anita Christensen som var folketingsmedlem for Dansk Folkeparti, og på vejen fra havnen hejste hun det blå flag sammen med den nye formand for beboerforening Rita

Preben Rudiengaard holder årets tale

Sørensen. Uden at fornærme nogen viste det sig at dagens taler ikke var den store taler, men heldigvis havde Rita Sørensen som oplæg til dagens grundlovstale selv holdt en rigtig fin tale.

Som årets orkester havde vi "Jazz In Time" fra Haderslev Musikskole som underholdt både før og efter grundlovstalen, og som noget nyt det år prøvede Aarø Camping at holde et børneloppemarked, som viste sig at være en succes.

Kulturminister Carina Christensen var årets taler i 2009, for rigtig mange fremmødte, og på vejen op til pladsen hejste hun det blå flag sammen med formanden for Aarø Beboerforening Rita Sørensen.

Børnene på Aarø havde igen loppemarked på campingpladsen, og der var super underholdning ved Slesvigske Musikkorps (SMUK) før og efter grundlovstalen.

Der var som et spændende tiltag også falkoneropvisning på sportspladsen ved Danske Falkonerer.

Vedr. økonomien i forbindelse med grundlovsarrangementet var det stille og roligt kommet lidt overskud på bankkontoen for arrangementet, så vi selv kunne finansiere tingene uden at søge sponsorer om tilskud til annoncer m.v. Efter opgørelsen af årets arrangement stod der nu kr. 18.614,- på kontoen.

Eva Kjer Hansen var årets grundlovstaler i 2010 og sammen med formanden Rita Sørensen og overfartsleder Jens Hedegaard hejste de det blå flag.

Øens unge fra ungdomsklubben underholdt med et rollespil og Vojens Idræts og Gymnastikefterskole optrådte med et fuldt hold, og så var det Vojens Brandværn som spillede før under og efter grundlovstalen.

Herefter vil jeg nøjes med at opremse hvem der var årets taler til vores grundlovsarrangement frem til 2016 hvor vi valgte at der skulle holdes to taler. Billeder og resten af arrangementet kan findes på vores hjemmeside www.aaro.dk.

I 2011 var det skatteminister Peter Christensen, og 2012 var det medlem af folketinget Benny Engelbrecht. I 2013 var det vores lokale medlem af folketinget Jesper Petersen, og 2014 var årets taler formanden for Region Syddanmark Carl Holst, som også var den første taler i 2001. Normalt plejer vejret at være med os på Aarø til vores grundlovsfest, men det år regnede det og blæste en pelikan!

Årets taler i 2015 var medlem af folketinget og tidligere minister Hans Chr. Schmidt som i sin tale kunne glæde sig over, at de sommerhuse han lovede Aarø for 11 år siden var kommet på plads.

Og så til 2016, hvor der som noget helt nyt var flere spændende ting på programmet. Dels startede vi med en friluftsgudstjeneste for dem der kunne tænke sig at starte søndagen på den måde, og dels var der nu to grundlovstaler.

Den første grundlovstale blev holdt af medlem af folketinget for Enhedslisten Henning Hyllested

Carl Holst holder tale i regnvejrl

og den anden grundlovstale af tidligere borgmester i Haderslev Jens Chr. Gjesing. Og her startede vi så en ny tradition med at have to talere ved vores grundlovsarrangement, og årsagen var den, at vi i udvalget var enige om, at når der skulle holdes en tale for grundloven af en repræsentant for et parti – nemlig Enhedslisten som reelt i deres partiprogram vil have grundloven ændret til at være mere socialistisk, så skulle der også være en mere der holdt en tale – derfor den tidligere borgmester Jens Chr. Gjesing.

Da Grundlovsdags i 2017 faldt på 2. Pinsedag, så startede dagen med en friluftsgudstjeneste på festpladsen kl. 10.00 ved vores præst Peder Kristiansen, og hvor der var musikalsk ledsagelse ved trioen Trio Col Basso under gudstjenesten.

Kl. ca. 11.20 holdt Kultur- og kirkeminister Mette Bock den første grundlovstale og kl. ca. 12.30 holdt medlem af folketinget Jesper Petersen den anden grundlovstale.

I 2018 havde vi igen to rigtig spændende talere!

Minister Eva Kjer Hansen får sin tak for talen af Connie Hansen

Første taler var minister for ligestilling, samarbejde og fiskeri Eva Kjer Hansen (V) og efterfølgende kom medlem af folketinget som også er formand for Socialdemokratiet Mette Frederiksen (S) og holdt sin tale for os her på Aarø. Mette er jo sidenhen blevet vores statsminister.

Der var underholdning af “Syng og Spil” fra Vamdrup både før, under og efter grundlovstalerne, noget som også efterfølgende nærmest er blevet en tradition, da de gerne kommer gratis til Aarø for at underholde os mod at få kørsel og fortæring på dagen betalt.

Mette Frederiksen som dengang var medlem af folketinget holder sin tale

Før 16. år i træk år i træk kunne vi i 2019 holde grundlovsdag på Aarø, **på trods af, at der samme dag blev afviklet valg til Folketinget og alligevel kunne skaffe to spændende talere**, nemlig vores Sundhedsminister Ellen Trane Nørby fra Venstre og medlem af Folketinget Christian Rabjerg Madsen fra Socialdemokratiet.

Grundlovsdag i 2020 og 2021 blev en noget anderledes grundlovsdag på Aarø, fordi vi var nødt til at aflyse på grund af Covid-19, men der var dog alligevel gratis færge, så man kunne komme til øen alligevel. Der var sat borde og bænke op på sportspladsen så de gæster der heldigvis kom havde et sted at sidde udenfor som betingelserne jo var – på afstand!

Først i 2022 blev det så igen gjort lovligt og muligt at samle så mange, at det igen kunne afholdes grundlovsfest på Aarø, og de to talere som havde

lovet eventuelt at komme årets før havde holdt sig klar til i stedet at komme her i 2022, og det var folketingsmedlem Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og tidligere minister og folketingsmedlem Hans Chr. Schmidt (V) som var taler for tredje gang og med underholdning igen i år af Syng og Spil fra Vamdrup.

Og så nåede vi frem til 2023 hvor året talere var folketingsmedlem Niels Flemming Hansen (KF) og folketingsmedlem Jesper Petersen (S) med underholdning igen det år af Syng og Spil fra Vamdrup.

Her i jubilæumsåret 2024 var der lavet aftale med Stephanie Lose (V) som i mellemtiden var blevet økonomiminister og Karina Lorentzen Dehnhardt om at holde de to taler til årets grundlovsfest.

Vi havde en rigtig fin dag på pladsen med to indholdsrige taler og dejligt mange mennesker der kom

Karina Lorentzen Dehnhardt får en takkekurv af Bjarne Jepsen efter afsluttet tale

Stephani Lose holder sin tale

til Aarø på trods af regnvejret om morgenen. Og så fik Connie Hansen desværre ikke mulighed for at byde gæster og talere velkommen da hun dagen i forvejen var blevet dårlig og kom på hospitalet, synd efter de mange forberedelser hun havde været med til at lave.

Det blev så i stedet Bjarne Jepsen som overtog hvervet at byde velkommen og sige tak til talerne.

Men her en stor tak til alle der hjalp til den dag, både med at sætte telt op, passe ølvogn og pølsebod, og ikke mindst at der blev ryddet op inden vi

gik hjem den dag. Dejligt at se så mange møde op klokken 8 til morgenkaffe og briefing og efterfølgende med at hjælpe til.

Uden de mange frivillige hjælpere kunne disse arrangementer ikke gennemføres, og det med frivillige hjælpere var noget begge talere også kraftigt pointerede i forhold til foreningslivet.

Næste år er det så 20. gang vi kan afholde grundlovsdag på Aarø, og så bliver det spændende hvem bestyrelsen skaffer til den tid som talere.

Næstformand Signe Kongstad og hendes mand Bastian stod for at grille pølser

Udvalg under beboerforeningen

På mange måder adskiller Aarø sig fra en del af de andre øer. Hvor en del øer har mange forskellige foreninger, som gør det svært en gang imellem at blive enige om hvem der bestemmer på øen i forhold til sin hjemstavnskommune m.v., så har Aarø allerede fra dengang beboerforeningen blev etableret forstået at det er vigtigt at der er én bestemt forening, som tegner øen. Jeg tænker at andre øer som har en anden struktur, har en anden mening, men jeg vil prøve efterfølgende at argumentere for at jeg kan have ret.

At det er beboerforeningen der er talerør i forhold til kommunen, har gjort at man betragter beboerforeningen som et væsentligt aktiv og dermed har opnået et godt forhold til Haderslev Kommune.

Tilbage i tiden var der en idrætsforening på Aarø, men efterhånden som vi blev færre unge blev det sværere at opretholde den aktivitet som en selvstændig forening, hvorefter at foreningen blev et udvalg under beboerforeningen indtil at der heller ikke længere var grundlag for det udvalg. Ideen med at have udvalg under beboerforeningen gør at

der afgives en beretning for alle der ønsker at deltage i beboerforeningens generalforsamling, ligesom man her får oplyst økonomien bag udvalget, fordi hvert udvalg har sin egen konto.

På samme måde startede grundlovsarrangementet som et fælles arrangement hvor øens forskellige foreninger var med til at planlægge og gennemføre arrangementet, hvor det i dag er havnet ved at det nu primært er beboerforeningen som planlægger og gennemfører arrangementet, men selvfølgelig hjælper alle til med det praktiske på dagen med at bage kage (Husmoderforeningen) og sætte telt op m.v. Ved at forankre aktiviteterne under beboerforeningen skaber vi muligheden for at tingene fortsat kan eksistere – også selvom interessen hos andre ophører.

I forhold til idrætsudvalget så er det blevet sådan, at de midler der var i udvalget, blev overført til en særlig konto for de unge som deltager i ø-lympiaderne som foregår på skift mellem en del småøer.

På samme måde startede der et samarbejde op mellem Haderslev Løbeklub og Beboerforeningen – Aarø Naturløb. Også her kørte det super en del år, med mange deltagere på de spændende ruter, men da Haderslev Løbeklub ikke længere så sig i stand til at fortsætte aktiviteten havnede opgaven på Aarø, men også her er der en særskilt konto for aktiviteten, og hvis der ikke kommer nogen som vil overtage opgaven, står der penge på kontoen, men ellers er aftalen at beløbet deles mellem Haderslev Løbeklub og beboerforeningen.

Konstruktionen for de udvalg som er en del af beboerforeningen, er at der vælges minimum 2 repræsentanter til udvalget på generalforsamlingen for beboerforeningen, ligesom bestyrelsen for beboerforeningen udpeger en person fra bestyrelsen som formand for udvalget.

Aarø Naturløb

Selvom naturlegepladsen startede ved at nogle på Aarø tog initiativ til at få etableret en naturlegeplads, blev også dette udvalg et fast udvalg under beboerforeningen. Metha Lund som var med til at starte den nye naturlegeplads sammen med Birte Theede Holst har selv beskrevet opstarten i et efterfølgende afsnit.

Bosætningsudvalget

Sammenslutningen af Danske Småøer (SaDS) gennemførte i årene 2011 og 2012 en kampagne ”Bliv ø-bo nu” hvor der blev taget initiativ til at man rundt på øerne oprettede bosætningsgrupper for at skabe flere beboere på øerne. I den sammenhæng startede vi også op med at få sammensat en bosætningsgruppe, som deltog i de orienteringsmøder man afholdt i regi af SaDS med støtte fra LAG Småøerne.

Jeg var fra starten med i dette udvalg og deltog sammen med Connie Hansen til diverse møder og fik udvalget vedtaget som et fast udvalg under beboerforeningen. Det var også dette udvalg som arbejdede på at få opført lejeboliger på Aarø, hvor bl.a. Flemming Sørensen kontaktede Domea som har en afdeling i Haderslev, men på et tidspunkt henvendte Haderslev Andelsboligforening (HAB) sig som interesseret. Bestyrelsen for beboerforeningen holdt så et møde med bestyrelsen for HAB i Brummersgaard, hvor vi fra øen redegjorde for hvad vi gerne ville og ønskede os, og hvor HAB fortalte at de var interesseret i at bygge lejeboliger på Brummers Toft, forudsat at det blev muligt at få det tilskud som regeringen havde afsat til byggeri på småøerne – nemlig kr. 440.000 pr. bolig.

Hvilke udfordringer der kom i forhold til at få frigivet disse penge, kan du læse om under gennemførte projekter på Aarø, men med hjælp ikke mindst af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) lykkedes det at få bevilliget tilskud til HAB så de nu

kan være klar med de ti lejeboliger omkring sommerferien 2025.

Bosætningsudvalget har forskellige opgave hvor man bl.a. ønsker nye beboere velkommen til øen, og meddeler dem at man har et gratis medlemskab af beboerforeningen det første år og har lavet en velkomstmappe som beskriver forskellige tiltag og muligheder på øen, en mappe som også findes digitalt på vores hjemmeside under punktet ”Et godt sted at bo”.

I forbindelse med at vi gennemførte projektet med at få lavet en ny visionsplan for Aarø, skulle en af de 5 arbejdsgrupper arbejde med Bosætning og markedsføring som fik Pia Hansen som tovholder. Det fik som resultat at udvalget bl.a. fik lavet en aftale med Lions Boliger om at bruge deres ferieboliger til prøveboliger – noget som også er beskrevet på hjemmesiden www.aaro.dk. Udvalget skaffede selv penge til at få de tre lejligheder efterisoleret, samt opsat luft til luft varmepumper, ligesom der måtte fremskaffes både landzonetilladelse og byggetilladelse hos kommunen fordi de tre lejligheder fremover skulle bruges hele året, og ikke kun om sommeren.

I dag er der fire faste udvalg under beboerforeningen og det er:

- Bosætningsudvalg med Pia Hansen som formand
- Legepladsudvalget med Connie Hansen som formand
- Lokalhistorisk udvalg med Allen Jensen som formand
- Havneudvalget med Allan Jensen som formand.

Naturlegepladsen

Afsnittet skrevet af Metha Lund.

Allerede i 1996 etablerede Aarø Fonden en naturlegeplads i tilknytning til Brummers Gaard efter et initiativ taget af Birgit Nielsen og Pia Hansen. Pia var dengang med i bestyrelsen for fonden, og Aarø Fonden var på det tidspunkt ved at indrette Brummers Gaard til ferieboliger, købmandsbutik m.v. hvorfor naturlegepladsen kom til at ligge på Toften bag ved den røde lade ved Brummers Gaard.

Her donerede fisker John Bork et styrehus fra en gammel nedlagt fiskekutter, ligesom der blev lavet

en sandkasse og et bålsted, og legepladsen blev officielt indviet den 2. august 1997. Legepladsen blev senere nedlagt og styrehuset blev flyttet ned på havnens legeplads.

I 2003/2004 stak Birte Theede Holst og jeg (Metha Lund) hovederne sammen, for at finde ud af, hvad vi kunne gøre, da der var lukket overalt på øen – de gæster som kom til øen kunne ikke få hverken en is eller noget kaffe.

Vi undersøgte mulighederne flere steder, om hvad der var af muligheder, og fandt så ud af, at vi kunne

Fra indvielsen den 5, juni 2006.

Fra indvielsen den 5. juni 2006.

søge penge hos Friluftsrådet til en naturlegeplads ved den nye skov på øen. Vi fik her bevilliget et tilskud på kr. 100.000,- og efterfølgende søgte vi Tipsmidlerne, og fik her bevilliget et tilskud på kr. 25.000.

Der var nogen der mente, at den nye legeplads skulle være på havnen, men vi fik en god snak med Carsten Ørnsholt fra Haderslev Skovdistrikt, og de ville gerne være os behjælpelig med at etablere en naturlegeplads ved den nyligt plantede skov, og stille et område her til rådighed for naturlegepladsen.

Skovdistriktet ville gerne stille arbejdskraft til rådighed, mod at vi så betalte materialerne. Madpakkehuset blev således et svendestykke for to skovelever. Der blev samtidig etableret stier ind gennem skoven, og på den måde blev legepladsen klar til at kunne indvies i 2006. Se mere om indvielsen under afholdte grundlovsarrangementer, da den blev indviet af Carsten Ørnsholt i forbindelse med afholdelse af grundlovsfesten på Aarø i 2006.

Vi startede allerede i 2005 med at lave en julefrokost for at skaffe penge til vedligeholdelsen

af legepladsen til græsklipping og renovering. Senere blev naturlegepladsen et fast udvalg under beboerforeningen, som fik til formål at vedligeholde naturlegepladsen, og her startede vi så traditionen med at afholde Eisbeinspisning, hvor vi var så heldige at vi igennem mange år fik sponsoreret eisbein og drikkevarer fra personer som ville det bedste for øen! Og tak til jer som på den måde var med til at skaffe overskud på disse arrangementer.

På den måde fik vi lavet en rigtig fin naturlegeplads til glæde for både voksne og gæstende børn og fik sat skik på at der var penge til driften. I dag er der så også sat mælkejunger op, så de der besøget pladsen kan putte lidt penge i som tak for brugen af naturlegepladsen, og i dag afholdes den årlige Eisbeinspisning som et fællesarrangement mellem Aarhus og Udvalget for naturlegepladsen.

En anden måde at skaffe penge til legepladsen er ved at indsamle dåser som sælges som skrot, noget som formanden for Aarhus Bent Hansen står for.

Portræt af en ø

Lidt tilfældigt viste Herdis Duus mig et billede taget af rigtig mange øboer, som jeg fik lov til at låne så jeg kunne skanne billedet ind til dette jubilæumsskrift. Ved at undersøge nærmere hvorfor billedet var taget, viste det sig at Pia Hansen havde et gammelt avisudklip fra Jyske Vestkysten fra den 23. februar 1997.

”Aarø har på få måneder oplevet et Babyboom – fem nye ø-børn understreger den optimisme, der breder sig på øen”

Historien er skrevet af journalist Steen Christensen og han forklarer følgende:
”Aarøerne kalder selv deres lille ø mellem Jylland og Fyn for ”Lillebælts perle”. Og efter en række år

med stagnation og fraflytning breder optimismen sig igen.

I slutningen af 1996 blev der født fem børn på øen – og Aarø fik sin første officielle dagplejemor.

Flere unge familier er flyttet til. Og de blander sig i øens udvikling. Senest har øen fået sin egen fond, der for statsmidler har købt en af de centrale gårde (Brummers Gaard) . Den skal nu laves om til hjemstavnsmuseum, turistkontor og købmandsforretning.

Mens turisterne trækkes til, og der arbejdes på at skaffe nye og anderledes arbejdspladser til øen, går det dog tilbage for de traditionelle erhverv. Øen har i dag kun to aktive fiskere og to fuldtidslandmænd.”

Op mod halvdelen af øens 214 beboere lod sig lokke med på havnen en råkold lørdag for at blive fotograferet til avisen.

En lille fortælling af H.C. Hansen – tidligere formand

Som formand har jeg fået mange mindeværdige oplevelser og én af dem knytter sig til et vælgermøde på øen i forbindelse med et kommunalvalg og hvor jeg havde rollen som ordfører.

Efter at havde tildelt en indfødt øboer ordet, rejste vedkommende sig majestætisk op og fremførte følgende over for politikerpanelet:

”Der er lige noget jeg vil spørge Jer om – Se, når vi holder nede ved færgen med bilerne og venter på at køre ombord og en bestemt person holder forrest, så sker der det, når der holder en fem seks biler bag hende, at hun starter bilen, kører over på kosse, bach om æ toilet, bach om æ kiosk og ind bag i æ bilkø sådan at hun ikke kommer til at holde forrest på

færgen og få sprøjtet saltvand på sin bil. Og så kan der ske det, at den som **nu** holder forrest i køen gør nøjagtig det samme.

Og så æ et a liche vil spøje je om – å hva vil i gøre ve det?”

STILHED – indtil det socialdemokratiske byrådsmedlem udbryder:

”Ja, men på et tidspunkt sejler færgen vel.”

Man kan selvfølgelig mene hvad man vil om indholdet af dette indlæg på mødet, men måske var det i virkeligheden blot én brik af mange til forståelsen af, hvad øens tarv og trivsel handler om.

Billede fra Aarø Havn med den gamle kiosk og havnekontor

Regentparrets besøg på Aarø

6. juni 2013

Afsnittet skrevet af Bjarne Jepsen

En solskinsdag i marts 2013 offentliggjorde Haderslev Kommune, at der ville komme regentbesøg til Haderslev, og at de ville besøge Aarø torsdag den 6. juni på et lidt mere afslappet forløb og fredag den 7. juni skulle regentparret så besøge Haderslev by lidt mere formelt.

På Aarø skulle borgmesteren og formand for Aarø beboerforening Connie Hansen byde velkommen og ledsage regentparret under hele besøget på Aarø.

Udover formanden for beboerforeningen skulle en fortæller deltage under hele besøget – en der kunne fortælle om øens historie og almene forhold. Her havde kommunen under de første møder med beboerforeningen foreslået en person, som havde stor tilknytning til øen og hvis bedsteforældre og deres forfædre havde boet på Aarø, ligesom han havde skrevet meget om øens historie, men bestyrelsen i Aarø beboerforening var ikke enig i kommunens forslag, da man ikke ville have en fortæller som boede i København, men derimod en fra øen. Og sådan blev det!

Skærtorsdag den 28. marts 2013 under en reception sagde Connie Hansen at bestyrelsen i Aarø beboerforening enstemmigt havde besluttet at udpe-

ge mig som fortæller og håbede at jeg ville sige ja. Det måtte jeg have et døgn til at tænke over, da jeg havde rigeligt at se til i mit landbrug, og jeg var klar over at der ville komme fokus på mig, ligesom jeg var i tvivl om jeg kunne klare opgaven. Jeg spurgte min familie, og det endte selvfølgelig med, at jeg sagde ja til opgaven, da sådan en chance får man kun en gang i livet.

Onsdag den 17. april 2013 var der besøg af en fortrop på 25 personer fra hoffet, statsforvaltningen, kommunen, politiet, pet og færgen. Færgen var på værft i denne uge, så de blev sejlet over med Helene. Da Connie var på arbejde, blev det mig som skulle modtage fortroppen på havnen, og vise dem de forskellige steder som regentparret skulle besøge.

En uge efter fortrop-besøget hvor programmet og de personer som skulle deltage, var på plads, udsender Haderslev kommune en pressemeddelelse om hvad regentparret skal besøge på Aarø og hvem fra øen som skal deltage. Da gik det op for mig hvilken omfattende opgave jeg havde sagt ja til. Jeg blev kort tid efter kontaktet og interviewet flere gange af TV Syd, Jyske Vestkysten og af Familie Journalen.

Da regentparret også skulle besøge mit hjem – Kongsgården, så fik jeg flere gange besøg af pet, og

Julie Paag står med blomster

en uge før besøget var alle de personer på Aarø som ville være involveret i besøget inde på rådhuset for at lære at tale til og omgås regentparret.

Hjemme hos mig blev der arbejdet på højtryk for at få gården til at se godt ud både ude og inde.

Torsdag den 6. juni var en meget flot solskinsdag og præcis klokken 11 sejlede en chalup ind i Aarø havn med regentparret, ceremonimester og adjudanter om bord. Fordi Kongeskibet ikke kunne gå i havnen, blev de sejlet ind i chaluppen. Kongeskibet lå for anker vest for Aarø.

Efter at regentparret havde hilst på de mange fremmødte og dronningen havde modtaget den obliatoriske buket blomster fra unge Julie Paag fra

Aarø kørte de med hestevogn op gennem byen og ud til det første stop – Årø Vingård. Connie og jeg sag i samme vogn som regentparret hele turen rundt på øen.

Efter af regentparret først havde været til fotografering på stranden ved Aarø Kalv kørte de op til vingården, hvor ejerne Lajla og Svend Aage Hansen tog imod. Efter at regentparret sammen med følget havde smagt på og hørt om vingården forskellige vine i væksthuset fulgte Lajla regenten med op på den smukke terrasse med udsigt ud over Aarø Kalv og Lillebælt og helt til Fyn. Svend Aage Hansen tog Prins Henrik, som selv er vinbonde i Frankrig med på en tur ud mellem vinstokkene, og jeg er sikker på at de har talt en del om de forskellige druesorter.

Ankomst til vingården

Næste stop var Årø Galloway som ejes af Birgit og Kim Nielsen. Her tog Birgit Nielsen regenten med ind for at se på garn og forskellige strikkede sweater. Kim Nielsen og han datter Line Nielsen tog prinsgemalen med ud for at se på og fortælle om deres galloway kvæg.

Næste stop var Brummers Gaard, men inden skulle regentparret køres på en forbindelsessti, som i dagen

På Brummers Gaard, som dengang var ejet af Marianne Weimann og Karsten Hansen, blev frokosten indtaget og regentparret holdt bagefter frikvarter i stuehuset.

Næste stop var så hos mig, hvor regentens farfar og farmor havde været på besøg i forbindelse med genforeningen – altså året efter i 2021. Her fortalte jeg om det tidligere regentbesøg og om øens historie.

Herefter gik turen videre til Aarø Julekirke, hvor kirkeværge Marian Jepsen fortalte om kirken, Og det sidste stop var så Aarø Forsamlingshus, hvor formanden for Aarøhus Bent Hansen tog imod. Forsamlingshuset var fyldt med særligt inviterede gæster fra øen, og hvor der blev serveret søn-

Regentparret i hestevogn

derjysk kaffebord med forskellige kager bagt af lokale kvinder.

Klokken ca. 14.30 tog regentparret afsked på havnen og sejlede ud til kongeskibet. Hele øen gjorde det fremragende og viste Aarø fra den smukkeste side. Regentbesøget har gavnet Aarø meget fordi øen via besøget blev endnu mere kendt.

Jeg havde som medlem af menighedsrådet mødt Dronningen i Øsby kirke, da regenten skulle se alteret. Og hun var begge gange meget formel, som en regent helt sikkert skal være. Prinsgemalen synes jeg var en fantastisk vidende og humoristisk person.

Fredag aften den 7. juni var der reception på Kongeskibet, hvor alle i Haderslev kommune som havde deltaget i besøget de to dage var inviteret. Fra Aarø deltog Birgit Nielsen, Connie og Bent Hansen, Marian og Torben Jepsen, Lajla og Svend Aage Hansen og undertegnede. Og jeg synes vi fra Aarø fik stort opmærksomhed og fyldte rigtig meget på Kongeskibet.

For mig var optakten til regentbesøget og selve besøget og også besøget på Kongeskibet en kæmpe oplevelse hvilket jeg også tror det var for resten af øen.

Kongeskibet

Erhvervslivet på Årø i dag

Skrevet af Jakob Lei ejer af Årø Vingård samt formand for Destination Sønderjylland.

Lisbeth og jeg har drevet Årø Vingård siden 2015 hvor vi overtog vingården fra Lajla og Svend Aage. Vi er stolte over vores sted, og nyder at være en del af udviklingen på Årø. På vores vingård har vi alle processer fra vi planter en vinstok til, at vi skænker et glas for vores gæster og derfor er der i høj grad en stor mængde personlighed med, når vi driver vores virksomhed, hvilket jeg tror gør sig gældende for alle øens erhvervsdrivende.

Vi har fundet det oplagt at drive vores vingård på Årø i en, synes vi selv unik kombination af turisme og fødevarerproduktion, hvor øens særlige ressourcer og historier spiller en central rolle. Øens natur, historie og lokalt producerede fødevarer tiltrækker besøgende, der søger autentiske oplevelser. Vores gæster søger ofte den uperfekte, sande historie bag

De erhvervsdrivende på Årø ved fyret

produkterne og vil gerne have fornemmelsen af at have fundet noget unikt.

På mange måder indeholder det at drive en virksomhed på en ø, de samme udfordringer og mål som havde man været placeret på fastlandet. Dog er der nogle områder hvor man oplever situationer der er væsentligt anderledes. Det største fokuspunkt er ofte levering af varer til ens virksomhed, hvor man jo naturligt er meget afhængig af vores færge. Det har gennem årene givet mange lidt spøjse samtaler med chauffører, som er meget overrasket over den manglende faste forbindelse. Oftest finder man frem til en god løsning i samarbejde med færgen og frachtselskabet, men man skal nogle gange sno sig lidt.

Samarbejde mellem øens erhvervsdrivende inden for turismeområdet fylder altid meget, da vi alle ønsker det samme, nemlig at de mennesker der besøger vores ø får en god oplevelse. Der findes pt. ikke en organiseret tilgang til samarbejdet, og mange ville nok mene at det kunne være en god idé at have en mere struktureret tilgang til samarbejde mellem øens erhvervsdrivende. Det tror jeg skam også kunne være en god ide. Men må ikke glem-

Jeg (Jakob) holder vinsmagning

me alt det samarbejde der bliver skabt hele tiden uden den store organisering og uden tidsplaner og referater. Vi lever af, at vi alle er her og at man gerne vil besøge vores ø, og derfor er vi der også for at hjælpe hinanden når der er behov. Samtidig bliver der også støttet godt op, om hinandens initiativer.

En meget væsentlig faktor for os er den gode opbakning vi har fået fra øens befolkning. Øens beboere er ofte meget engagerede i at støtte Årøs initiativer og virksomheder, hvilket bidrager til en positiv udvikling for hele øen. Denne støtte er afgørende for at skabe et bæredygtigt erhvervsmiljø, hvor nye idéer kan blomstre og fællesskabet styrkes. Hjælpen er aldrig langt væk og man mærker et fælles ansvar for, at alle på øens ønsker at Øen er i positiv udvikling og at øen skal have det godt og derfor giver man en hånd med.

Når man så skaber et samfund i vækst og som i høj grad er baseret på turisme, så vil der opstå perioder hvor der skal være fokus på at finde balancen mellem at tiltrække tilstrækkeligt mange turister og samtidig bevare Årø som et dejligt sted at bo. Det er derfor vigtigt at sikre, at turismen ikke overbelast øens infrastruktur eller forstyrrer dagligdagen for de fastboende.

Sammenfattende kan det siges, at det at drive erhverv på Årø kræver en helhedsorienteret tilgang, hvor turisme, fødevarereproduktion, lokal opbakning, og stedbundenhed går hånd i hånd. Ved at udnytte øens ressourcer på en positiv måde og finde en balance mellem turisme og lokal livskvalitet kan erhvervsdrivende være med til at skabe en bæredygtig og positiv udvikling for Årø.

Vinsmagning i det frie

Årets druer høstes

Aarø udviklingsplaner

Årørapport

Den første og i øvrigt håndskrevne Årø Plan eller nærmere rapport, som der står på forsiden, er fra 1978. Spændende læsning set i lyset af beboerforeningens 50-årige historie, da mange problemer og udfordringer ikke har ændret sig det helt store i tidens løb, men mere om det senere.

Rapporten er skrevet af den daværende formand for beboerforeningen Knud Due som samtidig også var formand for det arbejdsudvalg, som han formentlig også har været med til at sætte i værk. Ud over Knud Due så har følgende ”bevidnet” rapporten ved deres underskrift: Ingrid Paulsen, Årø kro, Aage Nygaard, Årø camping, Chr. Lund, Uwe Nielsen og Magnus Andersen alle landmænd, Chr.

Christensen, fisker og havnefoged, Svend Nielsen og Harald Sørensen begge fiskere, Ervin Paag, arbejdsmand samt en politiassistent jeg ikke kan læse navnet på. Og det skal bemærkes at Knud Due med sin underskrift betegnede sig som kunstmaler.

Rapporten indeholder så også en række tegninger udført af Knud Due.

Jeg vil starte med at citere de første afsnit af rapporten som tydeligt angiver hvorfor arbejdsgruppen er nedsat:

Årørapport

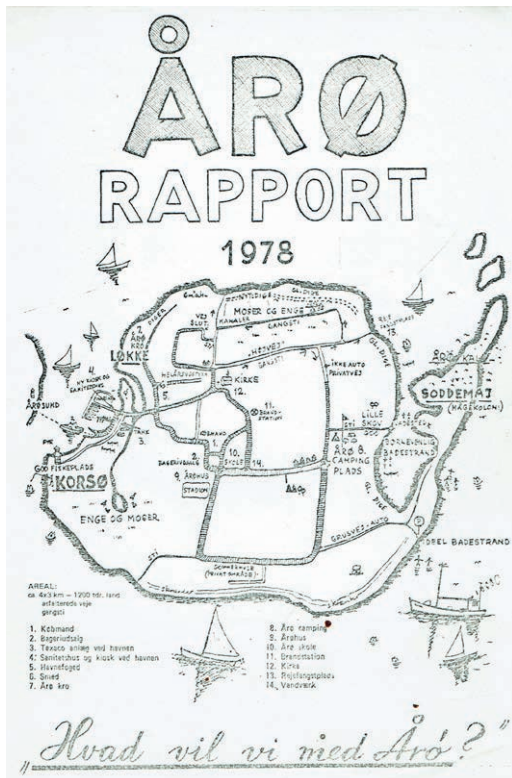
Fra offentlig side er ø-befolkningen blevet stillet overfor spørgsmålet: ”Hvad vil vi med Årø?” Indtil dato har vi været svar skyldig.

Den åbne debat om Sønderjyllands Amts regionalplanlægning har imidlertid skabt interesse for bl.a. øsamfundets fremtidige udvikling.

Derfor tog beboerforeningen initiativ til afholdelse af et par offentlige møder i Årøhus, hvoraf det sidste – den 11. januar 1978 – resulterede i nedsættelse af et arbejdsudvalg på 11 medlemmer, der blev pålagt at udforme forsamlingens stillingtagen for alternativ plan 1 som værende den bedst egnede for udarbejdelse af den nye sønderjyske regionsplan – og samtidig dermed søge udfærdiget en årøsk fremtidsrapport – indeholdende øbefolkningens meninger, forslag og ønsker, – der forhåbentlig vil kunne give svar på det stillede spørgsmål. Citat slut.

Første udvalgs møde var så den 19. jan. 1978, hvor udvalget blev enige om at formulere følgende, forenkede målsætning:

”Det store flertal af Årøs befolkning ønsker fortsat Årø bevaret som et levedygtigt, produktivt fiskeri- og landbrugsbrugsdyrkende lille øsamfund”.

Og på samme måde besluttede man på mødet at rapporten skulle indeholde følgende emner:

1. Landbrug.
2. Fiskeri.
3. Erhverv – herunder mulige faciliteter: småindustri, miniinstitution, kursuscenter eller lejrskole.
4. Helårshuse.
5. Sommerhuse.
6. Turisme.
7. Veje, vandværk, kloakering, gadebelysning, energiproblem, idrætslige forhold og kulturelle aktiviteter.
8. Skole og færgefart.
9. Land- og bymiljø.

Hvis nogen gerne vil se og læse den fulde og flot håndskrevne rapport, så ligger den skannede rapport på Aarøs hjemmeside under Ny visionsplan.

Helhedsplan for Aarø – fra dec. 1997:

I december 1997 udsendte Haderslev Kommune et debatoplæg til en helhedsplan for Aarø, som blev debatteret på et orienteringsmøde den 7. januar 1998 kl. 19.00 i Aarøhus.

Helhedsplanen indeholdt forskellige beskrivelser om landskabet, turismen, landbruget, forsyningsforhold samt en beskrivelse af forskellige udviklingsprojekter som kunne være med til at udvikle øen. Her kunne man læse om det feriecenter som fik sin lokalplan i 1992, initiativer i forhold til Brummers Gård og de initiativer Aarø Fonden havde taget i forhold til gården.

Da der i debatoplægget således også er en beskrivelse af hvorfor Aarø Fonden blev stiftet og hvad man havde af planer for Brummers Gaard med et budget m.v. bringes her et udpluk af det der står om fonden i helhedsplanen:

”Aarø-fonden”

Beboerne har på initiativ af beboerforeningsformanden (H.C. Hansen/red.) i 1996 stiftet Aarø-fonden, hvis formål er at igangsætte og støtte udviklingsinitiativer på øen. Fondens bestyrelse består af Leif Thielsen, Birgit Nielsen, Pia Hansen samt advokat Ole Olesen, der er udpeget af Haderslev Kommune og Ebbe Jensen der er udpeget af amtet.

Beboerne har tegnet anparter på kr. 1.000,- pr. stk. Derudover søger fonden penge hos både offentlige og private kasser. Fonden råder indtil videre over ca. 90.000 kr.

”Brummers Gaard”

Brummer gård er en af de ældste gårde på øen. Bygningen, der er opført i 1868, er fredet. Skov- og Naturstyrelsen har overtaget gården med jordtiliggende efter den tidligere ejer Knud Brummer. Styrelsen ejer fortsat jorden men har solgt gården videre til Aarø-fonden.

Aarø-fonden arbejder nu med planer om at om-danne Brummers Gaard til museum, turistinformation, ferielejlighed og butikksformål, samt en personalebolig. Arkitekt m.a.a. Jørgen Toft Jessen er konsulent på opgaven.

Planen er at stuehusets stueetage skal omfatte ca. 230 m² til museumsformål og ca. 55 m² til boligformål. På første sal indrettes ca. 225 m² til museumsformål og/eller undervisnings- og mødefaciliteter samt magasin for museet. Den eksisterende staldbygning ombygges og indrettes til butikslokale med tilhørende lager og personalefaciliteter i den sydlige halvdel. I staldbygningens modsatte ende etableres en lejlighed der kan anvendes som ferielejlighed eller som bolig for fastboende på Aarø.

Aarø-fonden har endnu ikke taget stilling til hvil-

---

ken form for butik, der kan etableres i staldbygningen. Citat slut.

Med de ting Aarø-fonden var tiltænkt at skulle medvirke til, kan man forstå hvilke store forventninger man dengang havde til initiativet med fonden. I helhedsplanen står der også beskrevet at fonden sammen med beboerforeningen skulle være primus motor i en hel række projekter – herunder en havneudvidelse, turismeudvikling og udvikling af øens erhverv.

I helhedsplanen er der også en beskrivelse og skitse til hvor der eventuelt kunne placeres en ny vej op forbi ”havregrynskarveret” op mod kirken.

Aarø-fonden nåede at få lavet en hel del, blandt andet fik man flyttet ”bulladen” til Aarø, fik etableret en købmandsbutik, og tre ferielejligheder i den gamle staldbygning, hvorimod man aldrig kom i mål med ombygningen af hovedbygningen.

Det blev så en plan som så mange andre, som indeholdt en række gode tanker og ideer, hvor man nåede at få lavet en del, men hvor tingene stoppede fordi der ikke var styr på økonomien.

Jeg var netop flyttet til Aarø hvor Leif Thielsen spurgte til at jeg vil tage mig af økonomien, hvortil jeg selvfølgelig sagde ja til dette spændende projekt, men med min økonomibaggrund gik der ikke lang tid inden jeg fandt ud af, at projektet ikke kunne realiseres, da den prioritetsgæld der var optaget simpelthen ikke kunne forrentes ved de sparsomme indtægter der kom fra købmandsbutik og ferielejligheder.

Det var derfor lidt ærgerligt at jeg var med til at lukke fondes aktiviteter ned, blandt andet fordi jeg ikke ville være med til at optage mere prioritetsgæld. Med den viden jeg har i dag i forhold til finansiering af lignende projekter, er det vigtigt at sørge for at få tilskud til etableringen sådan at man

Brummers Gaard som den så ud i 2006

---

efterfølgende ikke skal kæmpe med en stor prioritetsgæld som skal dækkes ind af driften.

Heldigvis har de LAG ordninger der er i dag forstået, at man sjældent giver tilskud til driften men mest til etableringen, og hvor man også skal argumentere for at driften er bæredygtig for at få tilskud til anlægsopgaven.

Men uanset hvad så fik Aarø-fonden skabt grundlaget for at de ejere som langt om længe købte Brummers gård kunne etablere en god og sund forretning. Det blev Marianne Weimann og Karsten Hansen som købte ejendommen og etablerede her et super spisested på Aarø, men de blev så også ældre og solgte ejendommen inkl. det lille hotel ”Brummers Anneks” som de havde oprettet med 4 dejlige lejligheder.

Det blev en tysk investor som købte det hele, bortset fra Brummers Toft. Investor fik ansat nogle som ikke magtede opgaven, muligvis også fordi den tyske ejer ikke var så let at have med at gøre og kun kunne tale tysk og det nye forpagterpar kun dansk, så nu ligger Brummers Gaard så igen nærmest i ruiner, og kommer næppe i gang igen, men vi har selvfølgelig lov at håbe.

Så Brummers Gaard har som en af øens ældste gårde

Møde 2006

haft en lidt omtumlet tilværelse efter at Knud Brummer afhændede den til Skov- og Naturstyrelsen.

Desværre har denne helhedsplan fra 1997 et format som gør, at jeg ikke kan skanne den ind, men den findes sikkert hos kommunen.

Vækst og udvikling på Aarø – Vision og udviklingsplan:

Forordet til planen som vi fik hjælp til at udarbejde ligesom rapporten er skrevet af Kirsten Malling Olsen, står der:

”Aarø beboerforening planlagde i sommeren 2006 et projekt, hvor en udviklingsplan ”Vækst og Udvikling på Aarø” var målet. Foreningen søgte Ø-støttemidler og modtog tilsagnet, så aktiviteterne, der skulle lede frem mod vedtagelsen af planen, kunne igangsættes oktober 2006. Beboerforeningen har i projektet lagt megen vægt på processen i forløbet – har sat fokus på den aktive deltagelse fra beboerne på øen.

Alle forslag til aktiviteter og projekter til udviklingen af Aarø kommer fra beboerne – prioriteringen af disse er ligeledes besluttet i fællesskab.

Aarø beboeres ejerskab til udviklingsplanen har været meget essentiel.” Citat slut.

Visions og udviklingsplanen har følgende afsnit, hvoraf enkelte afsnit kommenteres efterfølgende:

- Aarø – Lillebælts Perle – mennesker, bebyggelse og landskaber.
- Baggrunden for Udviklingsplanen
- Arbejdsprocessen
- Værdier og visioner
- Forslag til aktiviteter og projekter på Aarø
- Sammenfatning og prioritering af projekterne og aktiviteterne
- Handlingsplan

Under afsnittet ”Baggrunden for Udviklingsplanen” er formålet med projektet beskrevet således:

” Med projektet ønsker vi at komme væk fra den fokusering, der i øjeblikket er på det, som er gået skidt. Vi ønsker i stedet at arbejde på at få mere af det der fungerer – det som er godt. Vi vil se muligheder frem for problemer og sætte fokus på det, der har værdi for os og de mange gode oplevelser, som Aarø danner rammen om både for beboere og besøgende nu og i fremtiden”. Dette er et citat af Aarø Beboerforenings oplæg til udviklingsplanen fra opstartsmødet den 25.7.2006.

En ikke uvæsentlig årsag til at projektet blev sat i gang dengang i 2006 var, at Aarø dengang nærmest lå i ruiner. Brummers Gaard lå værdiløs hen og der var stort set ingen steder på øen hvor turister kunne lægge deres penge ved at købe lidt mad m.v. Og der var derfor heller ikke mange der kom over med færgen, hvorfor man hos kommunen havde tanker om at tage færgafgang ud, men det lykkedes at overbevise borgmester og kommunalbestyrelse om at hvis de undlod at skære i færgafgangene, så ville vi på Aarø sørge for at der kom til at ske noget, så vi kunne få turister til at hjælpe med indtægter til færgen – og der må siges lykkedes for os!

Foto taget af Karoline Duus

På et fællesmøde i Aarøhus drøftede vi værdier og visioner, og blev her enige om at visionen skulle bygge på følgende slogan: Aarø – en aktiv ø i udvikling med naturen”, citat slut - noget der senere er formuleret til ”i pagt med naturen. Og det var ud fra at vi gerne ville turisme, men at alt skulle ske, så vi ikke fik ødelagt vores dejlige natur, som så mange sætter pris på.

I forbindelse med gennemførelse af udviklingsplanen fik vi øens børn og unge aktiveret ved at indkøbe en række engangskameraer, hvor vi opfordrede børnene til at tage det eller de billeder, som for dem fortalte mest om det Aarø de gerne vil være en fremtid af.

Vi lavede derfor en konkurrence så vi kunne præmie det bedste billede, og det blev et billede som Karoline Duus havde taget, hvor det er to unavn-givne veninder fra øen som rækker hinanden hånden – et rørende og tankevækkende billede, som fortæller mere end ord!

De bedste billeder blev præsenteret som optakt på et fællesmøde i Aarøhus den 11. november 2006, hvor omkring 100 unge og voksne var mødt op, og det lykkedes os på den måde at få aktiveret en børne-

Øens unge samlet i Aarøhus

---

gruppe, som også fik til opgave at finde ud af hvad de gerne ville bidrage med. Det førte blandt andet til at der til et grundlovsarrangement blev opført et rollespil af vores helt unge fra Aarø

Et andet resultat som kom fra de unges arbejde, var et nyt projekt til værested – et ønske som de unge selv formulerede. Det projekt beskrives nærmere efterfølgende af Pia Hansen.

Mod slutningen af projektet fik vi sammen formuleret en handlingsplan som vi efterfølgende prioriterede i forhold til hvad vi kunne tænke os løst både på kort sigt og på et længere sigt. Af de ting vi fandt frem til på den korte bane, er nogle ting løst, men andre ikke. F.eks. fik vi gennemført at der kunne vandre på en del af digerene, men ikke hele vejen rundt som tiltænkt, ligesom det lykkedes at få etableret et værested på loftet over campingpladsen, og som nævnt før blev det også til at de unge opførte et rollespil.

På den lidt længere bane blev planerne om at etablere en sommercafé i Brummers Gaard afløst af at der kom købere som i stedet indrettede en restaurant i den ende, hvor der oprindeligt var hestestald og siden købmandsbutik. Der var så også

Arbejdsgruppen hviler sig

planer om at privatisere havnen, som dog fortsat er ejet og drevet af Haderslev Kommune – og heldigvis for det!

Endelig i slutningen af rapporten står der at målet for udviklingen af turismen for Aarø skulle være, at der i 2020 skulle komme 25-30.000 endagsturister til Aarø, og med det kendskab vi har i dag til Aarø som turistmål, så er det jo nået så rigeligt. Aarø er rent faktisk blevet den turistattraktion som flest søger på internettet, hvilket vi også kan aflæse af de besøg vi har på foreningen hjemmesiden www.aaro.dk.

Aarø Klub

Skrevet af Pia Hansen

Aarø Klub har over flere år eksisteret på forskellig vis. Tilbage i 70'erne og 80'erne var det Grethe

Nygaard, tidligere ejer på Aarø Camping, der havde klub med mange kreative aktiviteter for børn og unge.

Efter flere års pause uden klub og flere ejerskifter på campingpladsen, fremkom i 2006 igen et ønske fra de unge på øen om at få en klub/et værested.

De unge er i gang sammen med Tina Duus

Der blev søgt tilskudsmidler og i 2011 kunne der, efter ca. 1 års ombygning af 1. sal på Aarø Camping, holdes indvielse af det store nye klublokale. De unge på øen var selv med til at bygge lokalerne.

Klubben blev en afdeling under Haderslev Ungdomsskole. Tina Duus og Pia Hansen blev ansat som klubmedarbejdere.

I 12 år blev der i vinterhalvåret hygget med bl.a. spil på alle mulige niveauer, kreative aktiviteter, overnatningsweekender, fastelavnsarrangementer samt socialt samvær med mange gode snakke.

Mange af øens unge samt unge fra fastlandet har i de 12 år nydt mange timer i klubben.

I efteråret 2023 måtte klubben desværre lukke grundet for få deltagere og nedskæringsrunde hos Haderslev Ungdomsskole.

Havneprojektet Ø-havnen og skitseprojekt til havneudvidelse

I 2020 lagde vi i beboerforeningen billet ind på at komme i betragtning til at deltage i det Ø-havne projekt som LAG Småøerne ville sætte i værk i samarbejde med arkitektfirmaet LABLAND. Det lykkedes os at blive en af den 5 ø havne, som i dette projekt blev analyseret for at der kunne laves en skitse til hvordan en havn kan forvandles til et attraktivt mødested for såvel lystsejlere fastboende og fiskerierhvervet.

Med baggrund i en række møder vi havde i det midlertidige havneudvalg med LABLAND og nogle mellemliggende havnemøder afholdt i Odense, lykkedes der at få udleveret en færdig rapport med skitser til en havneudvidelse og en mere spændende havnefront. Dette skete på et opfølgingsmøde i Odense i slutningen af oktober 2021.

Da vi vidste, at udvalget for Teknik & Klima havde afsat kr. 500.000 til et mere konkretiseret havneprojekt med en havneudvidelse, lykkedes det for os at få overbevist udvalget om, at få frigivet disse midler til at igangsætte et egentligt havneprojekt for Aarø Lystbådehavn. Vi kontaktede derfor arkitektfirmaet LABLAND og ingeniørfirmaet A1. Ingeniørfirmaet havde tilbage i 2017 lavet et skitseprojekt til en havneudvidelse, dog uden at der blev mere ud af det dengang.

Det lykkedes at få de to virksomheder til at give et samlet tilbud på lige lidt under de afsatte kr. 500.000, hvorfor vi i samarbejde med kommunen kunne opstarte skitseprojektet. Det var det samme midlertidige havneudvalg som blev sparringsgruppe overfor kommunen og de to virksomheder som arbejdede på projektet.

På et informationsmøde i forbindelse med det arbejde vedr. den nye visionsplan, som jeg beskriver nærmere i næste afsnit, deltog arkitekten fra LABLAND for at vise hvor langt projektet var kommet, og på den måde løb havneprojektet parallelt med arbejdet i den nye visionsplan. Derfor kan du finde såvel oplæg til havneprojektet som blev forelagt undervejs men også det færdige havneprojekt under menupunktet ”Den nye visionsplan” på vores hjemmeside www.aaro.dk.

I skrivende stund arbejder Haderslev Kommune på at få opstartet havneprojektet, så der eventuelt kan laves nye, større og bedre faciliteter på havnen i form af toiletter m.v., men desværre fik man i første omgang afslag på ansøgningen hos Erhvervsfremmestyrelsen på kr. 30 mio. ud over de kr. 10. mio. udvalget for Vækst og Udvikling har afsat til formålet. Det er ingen tvivl om at de nuværende faciliteter er utilstrækkelige og for nedslidte, så vi må håbe at det forarbejde som er gjort her, vil blive realiseret.

Opstartsmødet den 30. oktober 2021

Ny udviklingsplan for Aarø

I april 2021 lavede vi i Beboerforeningen en projektbeskrivelse, som skulle danne grundlag for indhentning af tilskud til en ny udviklingsplan til erstatning af den plan vi sammen lavede i 2006/2007. På baggrund af den udarbejdede projektbeskrivelse indhentede vi tilbud fra hhv. arkitektfirmaet LABLAND som vi havde fået et ret godt kendskab til i projektet vedr. ø havne og et andet firma som vi blev anbefalet til også at spørge nemlig ”Hele Landet”.

Vi valgte at takke ja til tilbuddet fra LABLAND ud fra det, at vi havde gode erfaringer med firmaet og ikke mindst deres ansatte. Herefter gik vi så i gang med at finde den nødvendige finansiering på det beløb på omkring kr. 480.000 vi havde budgetteret med ud fra tilbuddet fra LABLAND, dels gennem LAG Småøerne, Landdistriktpuljen og den lokale Landdistriktpulje. Vi havde selv skaffet kr. 25.000 ved at blive nomineret som årets ø i 2020, og fik bevilliget kr. 40.000 af årets borgerbudgettering.

Da vi undervejs i denne proces fandt ud af at vi formentlig kunne komme med i et arbejde med at lave en egentlig udviklingsplan sammen med Dansk Kyst & Natur-turisme, valgte vi at give den plan, vi havde igangsat, en anden titel nemlig til at være en visionsplan, og som derfor skulle være med til at definere vores fælles vision frem mod 2032.

Projektet blev kickstartet med et borgermøde den 30. oktober 2021 i Aarøhus, lidt forsinket p.g.a. de forsamlingsforbud der var under Covid-19 pandemien. Såvel indlæg som billeder fra dette møde finder du på vores hjemmeside – også et indlæg vedr. havnen.

I processen fik vi rigtig god hjælp af vores landdistriktskoordinator Bitten Jensen, som var udpeget af kommunen til at bistå med at gennemføre projekter, ligesom arkitekt Anders Sanderbo fra kommunen blev afsat til at hjælpe i forhold til planlov m.v. - et arbejde hvor kommunen på den måde var med til at finansiere projektet.

Et af formålene på kickstartmødet var at man efter diverse inspirationsindlæg satte sig sammen i forskellige grupper for at få sat navne på de arbejds-

Gruppearbejde

Gruppearbejde

grupper, som skulle være med til at give visionsplanen indhold, og efter nogle justeringer på et senere møde endte det med at der blev arbejdet i fem forskellige arbejdsgrupper som hver udpegede sin tovholder for gruppen.

Og de grupper der blev nedsat, var følgende:

- Bosætning og markedsføring
- Landskab, natur, kyst og landbrug
- Infrastruktur og mobilitet
- Erhverv og turisme
- Aktiviteter på Aarø havn

Der blev så løbende afholdt både fællesmøder i forsamlingshuset, som du kan læse mere om på hjemmesiden, ligesom de forskellige arbejdsgrupper afholdt separate møder, hvor man kunne trække på eksperthjælp fra konsulent Majken Hviid, som var den primære konsulent fra arkitektfirmaet LABLAND og vores landdistriktskoordinator Bitten Jensen. Se også billeder herfra på hjemmesiden.

Efter et afsluttende møde den 14. september 2022 i forsamlingshushuset, hvor de fem arbejdsgrup-

per fik lejlighed til at kommentere oplægget til den færdige visionsplan, blev planen justeret på plads og kunne trykkes. Oprindeligt havde vi fået lovning på at Haderslev Kommune ville optrykke visionsplanen, men da vi ønskede at trykke et antal så der var nok til at alle på Aarø, såvel fastboende som ejere af fritidshuse kunne få et eksemplar hver, valgte vi selv at betale trykningen af de 270 eksemplarer, og fik så de sidste penge finansieret af årets borgerbudgettering.

Den færdige visionsplan findes sammen med diverse indlæg og billeder på hjemmesiden www.aaro.dk.

Strategisk-fysisk udviklingsplan for Aarø

Som omtalt tidligere var vi så heldige at komme i betragtning på Aarø i forhold til at komme med i en af de tre strategisk-fysiske udviklingsplaner som Dansk Kyst & Natur-turisme (DKNT). I det efterfølgende er den plan blot benævnt som en SFU.

Vi blev i beboerforeningen inviteret med til et opstartsmøde for vores SFU på rådhuset, hvor formålet med planen blev gennemgået med opfordring til at beboerforeningen ville udpege en person til styregruppen for projekter. Her blev jeg så udpeget, og fra kommunen var det afdelingsleder for Plan Lene Lindberg Markussen og afdelingsleder for trafik, anlæg og ejendomme Kasper Mikaelson samt en repræsentant fra h.h.v. Haderslev Erhvervsråd og Destination Sønderjylland samt en person fra DKNT. Desuden blev Silja Kryger projektleder.

Dette projekt som havde en samlet projektsum på omkring en mio. kroner, blev finansieret med hovedparten af udgiften fra DKNT, ligesom det var en forudsætning at kommunen skulle bidrage med omkring kr. 250.000, og endelig bidrog LAG Småøerne med penge i projektet.

Oplægget til projektet med at lave en SFU var fra starten også på en eller anden måde at inddrage en grøn klimasikring, og det blev så til på Aarø, at det tog afsæt i at Naturstyrelsen nu gennem flere år har arbejdet på at genetablere vådområdet på nordenden af øen. Derfor blev en af målsætningerne så at en væsentlig del af Aarø skulle gå fra at være monokultur til at være natur, og visionen frem mod 2032 blev derfor "Aarø Naturø – en bæredygtig ø i særklasse. Herved kom vi så igen meget tæt på den målsætning vi allerede definerede i den visionsplan vi lavede i 2006/2007 – Aarø en ø i pagt med naturen. Og fremtidsbilledet blev derfor, at vi skulle gå fra omkring 36% beskyttet natur til potentielt 72% beskyttet natur.

Selvfølgelig gav disse oplæg med at give os naturen tilbage på Aarø også anledning til, at der som altid viste sig at være modstand mod forandringer, selvom formålet var det direkte modsatte, nemlig at give os naturen tilbage! Vi er derfor fortsat ret splittet på Aarø om hvad resultatet kan blive, men det som blev benævnt som skrækscenariet - nemlig at en storbonde udenfor Aarø ville opkøbe jorden, har så nu vist sig at sådan blev resultatet,

Børge Frank Kock byder velkommen til mødet den 27. maj 2024 i Aarøhus

nemlig at Jesper Bram har opkøbt langt det meste jord på øen.

Naturstyrelsen har hele tiden meldt ud, at de kun kan gennemføre naturgenopretningsprojektet hvis alle lodsejere er enige, men nu er det jo Jesper Bram som kan bestemme hvad der skal ske.

En del af vores SFU kom så også til at dreje sig om naturnær overnatning og anlæggelse af yderligere trampestier rundt på øen, så det får vi vente lidt på, om det så bliver gennemført, men fakta er at Aarø Camping i skrivende stund er ved at få opsat to luksushytter, for at afprøvet det koncept inden de opfører flere hytter. De er i vores SFU udpeget til et af de områder, som kan komme i spil m.h.t. flere overnatningsmuligheder, ligesom det område, som nu i næsten 30 år har haft en lokalplan for et feriecenter på Aarø, er blevet bragt i spil, da der har meldt sig en investor til opgaven.

SFU'en beskriver også muligheder for i tilknytning til vådområdet at lave et forbedret fugletårn, et udsigtstårn ved at ombygge den nuværende pumpestation med en tagterrasse, hvor man herfra kan kigge ud over vådområdet. Det er også nævnt at den nuværende lejrskole kunne indrettes til en naturlejrskole. Den færdige rapport kan findes på DKNT's hjemmeside og er på 112 sider. Der findes også optrykte udgaver af rapporten som i øvrigt er godkendt af en enig kommunalbestyrelse.

I skrivende stund er der planer om at oprette det naturcenter som rapporten omtaler som en mulighed i den gård som Jesper Bram har købt sammen med stort set al jord af Flemming Lund, ligesom Jesper Bram vil undersøge muligheden for at placere et lille hotel på gården, og han har nu planer om at han i samarbejde med Haderslev Kommune vil få sat gang i planerne vedr. et vådområde.

Skovtrolden på Aarø

Her til slut vil jeg så nævne, at alle de mange planer vi har lavet på Aarø for at få styr på vores fremtid kun har kunnet lade sig gøre, fordi vi har en kommune som har vist os en helt fantastisk velvilje, når vi har haft ønsker om at få noget sat i gang, noget som andre småøer misunder os rigtig meget, og derfor ser det også nu ud til at vi igen har en tilvækst i befolkningstallet på Aarø.

Der er blevet lagt meget arbejde i først den håndskrevne rapport fra 1978 frem til den nyeste SFU som er blevet et digert værk.

Det bør også nævnes at vi på Aarø har lagt rigtig mange kræfter i at blive kvalificeret til at blive ”Friø”, noget som desværre lige nu ser ud til at være spildt ulejlighed, da regeringen ser ud til at droppe ordningen, men uanset det har det været den tid værd, som jeg og andre har brugt på diverse planer og møder.

Og så kan jeg oplyse, at det igen lykkedes at få Aarø nomineret til at blive årets ø, idet jeg denne gang valgte at indsende en personlig indstilling. Derfor er der på den måde skaffet finansiering af jubilæumsskriftet da alene en nominering giver os kr. 25.000.

Vi havde håbet at Aarø denne gang kunne vinde den store præmie på kr.50.000 og kr. 20.000 til en fest, men ligesom i 2020 blev vi slået på målstrengen af en anden ø – denne gang Tunø, og et stort tillykke til Tunø med den fornemme pris. I har om nogen fortjent den hæder fordi I har kæmpet for skole, færge m.v. hvor vi på Aarø har haft det lettere med vores kommune.

Udpluk af mødedeltagerne den 27. maj 2024.

Færgens betydning for Aarø

Skrevet af overfartsleder Jan Peter Sejersen.

Historien om Aarø færgen er en fortælling om en forbindelse, et samfund og livet på en lille dansk ø. Den er hjertet, der pumper liv ind og ud af Aarø, og dens betydning kan ikke overvurderes.

Aarø færgen er ikke blot en transportforbindelse; den er en livsnerve for øsamfundet på Aarø. Færgen har formet øens liv og dens betydning for beboerne gennem tiden.

Aarø færgen er mere end stål og motorer; den er det bånd, der forbinder Aarø med omverdenen. Hver dag bringer den Øens beboere, varer, post og besøgende til øen, hvilket er afgørende for øens økonomi og samhørighed.

Færgen er øens puls, der slår i takt med dagligdagen. Den bringer de lokale børn til skole på fastlandet og sikrer, at øens ældre, syge personer eller gravide kvinder, kan komme til behandling. Aarø færgen er altid i beredskab, og uden færgen ville øens rytme blive forstyrret, og livet ville blive mere isoleret

Den gamle og den nye færge 1999 – foto fra Aarø Lokalhistorie

Med knap 200.000 person overførsler om året er der mange turister der strømmer til Aarø for at opleve dens naturskønhed og ro. Færgen er deres første møde med øen og dens kultur. Den venlige hilsen fra færgens personale og den friske havbrise sætter tonen for deres besøg.

Færgen afspejler også samfundets forandringer. For når nye familier flytter til øen, er det færgen, der byder dem velkommen. Når de unge forlader øen for at studere eller arbejde, er det også færgen, der sender dem afsted med håb om en lys fremtid.

Gennem årene har færgen været vidne til traditioner og forandringer. Den har set gamle fiskemetoder give plads til moderne turisme og har selv de senere år gennemgået en del forskellige energi optimeringer for at blive mere miljøvenlig.

For øens beboere er færgen mere end blot et transportmiddel. Den er en del af deres dagligdag. Mange har deres faste rutiner og møder bekendte på færgen. Her opstår der ofte samtaler. Man deler nyheder, taler om vejret eller udveksler historier. Færgen fungerer som et naturligt samtaleemne og binder øens beboere sammen. Det er et sted, hvor man hilser på hinanden og hører om de seneste nyheder.

For nogle repræsenterer færgen frihed. Den forbinder øen med omverdenen og giver mulighed for at udforske fastlandet. Især for de unge mennesker kan færgen være en vej til nye eventyr og oplevelser.

Færgen spiller en rolle i øens traditioner og festligheder. Årlige begivenheder som Grundlovsdag, julemarked og flere sommerfester kan involvere færgen. Den er ofte en del af øens fællesskab og kulturelle liv.

Kort sagt er Aarø-færgen mere end blot et transportmiddel; den er en del af øens identitet, historie og dagligdag.

Aarø-færgen har været **øens livsnerve** gennem tiden.

Før 1965 var der ingen bilfærge til Aarø. Øen blev kun betjent af en båd til persontransport, og større genstande blev sejlet over i pramme. En fragtbåd sejlede til Haderslev mandag og fredag, og en gang om ugen sejlede den også til Assens. Før den tid blev overfarten udført med robåde, hvor en enkelt overførsel kostede en hel dagløn.

I 1965 hvor den første bilfærge blev indsat startede de nye tider på Aarø. Nu kunne man få sin bil med over. Campister kunne få deres campingvogne med, og det betød i det hele taget at turismens tidsalder kunne blomstre på Aarø.

Frem til 1976 var overfarten privat ejet, herefter blev færgedriften overtaget af Haderslev kommune, og Aarø Færgefart blev offentligt ejet. Dengang

var der syv ansatte til at betjene færgen til Aarø. I dag er der 10.

Den nuværende færge blev indsat på ruten mellem Årøsund og Aarø den 12. maj 1999. Med den nye færge blev overfartstiden reduceret til 7-8 minutter. Den nye færge repræsenterede en betydelig teknologisk opgradering.

Fremtiden for Aarø færgen ser lys ud. Med planer om at fortsætte den gode service og forbedre overfarten, vil den fortsætte med at være en central del af øens liv og sikre, at Aarø forbliver et levende og tilgængeligt samfund.

Samlet set har **Aarø-færgefart** været en afgørende faktor for øens overlevelse, vækst og udvikling, og den fortsætter med at spille en central rolle i øens dagligdag og fremtid.

50 år med fokus på de danske småøer

Skrevet af Kirsten Sydendal formand for Sammenslutningen af Danske Småøer

Her i 2024 er det 50 år siden, at en gruppe fremsynde øboer stiftede Sammenslutningen af Danske Småøer. Det skete på Strynø d. 24. marts 1974. En af initiativtagerne til den nye forening var Bjørn Karbo fra Askø, der også blev foreningens første formand. Bjørn Karbo var god til at gøre indtryk på politikerne på Christiansborg og kunne formulere sig og kommunikere. Han havde tiden og brugte sine private midler på rejser m.m. Som en stor ressource havde han ved siden af sig samarbejdspartneren Jens Bech, der i de første 10 år fungerede som sekretær for foreningen – på frivillig basis – og som også gjorde en kæmpe indsats for øboernes sag.

I 1983 lykkedes det Bjørn Karbo at få gennemført Lov om støtte til små ø-samfund i samarbejde med daværende miljøminister Chr. Christensen. Det betød bl.a., at der blev indført driftsstøtte til færgerne samt støtte til drift af Ø-sammenslutningen

nc

og det tilhørende sekretariat. Vedtagelsen af denne lov er nok det mest afgørende, som er sket i selve foreningens historie.

Siden 1983 kan der nævnes en lang række milepæle som Ø-sammenslutningen har kæmpet for og er kommet i mål med, fx øget støtte til færgerne, gratis færgesejlad til øboerne, nedsættelse af godstakster og indførelse af Landevejsprincippet, egen LAG-forening for småøerne og oprettelse af Færgesekretariatet.

I 1990 blev Henry Larsen fra Sejerø valgt som formand og var forinden ført godt ind i stofområdet med syv år som næstformand. Han blev efterfulgt af Dorte Winther, der var formand fra 2010 til 2022. Hun havde været næstformand i ni år forinden, fra 2001. I 2022 overtog undertegnede formandsposten. Vi har således i de 50 år, der er gået, været kun fire formænd, og det siger noget om mine forgængeres kæmpe indsats og engagement, men også dygtighed og evne til både at argumentere over for landspolitikerne og holde en skare af meget forskellige medlemsøer samlet om et fælles mål.

Mange gode ting for småøerne er opnået siden starten, men arbejdet for gode levevilkår på småøerne er på ingen måde overstået. Der er fortsat mange ting at kæmpe for, og eftersom den generelle samfundsudvikling i Danmark i de 50 år, der er gået, ikke altid har gavnet småøerne, er der mange grunde til at fortsætte arbejdet med øernes sag.

Hvor er de danske småøer om 20 eller 50 år? Det er svært at spå om. Der er heldigvis mange ting, som peger i retning af, at småøerne er svaret på de drømme, mange unge har i dag om mere fællesskab, en større nærhed til naturen og de mennesker, som man lever sammen med.

I dag har vi bedre mulighed for at arbejde på distancen og have fjernarbejde. Det kan betyde, at flere

har mulighed for at beholde deres job eller etablere sig som freelancere, selv hvis de flytter ud til en lille ø. Dette kan tiltrække flere øboere. Øget digitalisering og udbredelsen af fjernarbejde kan vi håbe giver et afkast til de små øer i fremtiden i form af flere erhvervsaktive heltidsøboere, herunder unge forældre med små børn.

En anden af tidens megatrends er interessen for bæredygtighed og selvforsyning. Småøerne er ideelle steder, hvis man vil eksperimentere med alternative måder at leve på. Dette kan omfatte alt fra økologisk eller regenerativt landbrug og omstilling til vedvarende energikilder til fællesskabsdrevne projekter inden for genbrug, genanvendelse og måske ligefrem lavere forbrug og tiny houses. Vi kan håbe, at tidens fokus på alternative bo- og leveformer også giver plads til og omtale af alt det, som småøerne og vores nuværende øboer har at tilbyde til nye generationer.

På mange øer finder kunstnere, kunsthåndværkere og kreative iværksættere inspiration og støtte i det tætte fællesskab. De tiltrækker både gæster og tilflyttere via det kulturliv, der udfolder sig i form af lokale kunstatelierer, musik- og litteraturfestivaler, udstillinger og andre kulturelle arrangementer. Kan vi fastholde dette særlige kendetegn for øerne og sågar gøre kunsten og kulturens kraft mere selvforstærkende, end den er i dag, er det et klart plus for småøernes fremtid.

Vi kan ikke tale om småøernes fremtid uden at nævne klimaforandringer og grøn omstilling. På vores øer har vi de senere år oplevet storme, oversvømmelser og store mængder nedbør, og det er klart der skal sættes ind med bedre udstyr fra kommuner og beredskab for at lede vandet væk. Kommunerne er også nødt til at se på stærkere konstruktioner i både færge- og lystbådehavne og på veje, som ligger tæt på kysten. Nogle steder må man nok indse, at

Besøg af Folketingets Ø-udvalg med Dorthe Winter i forgrunden.

---

lavtliggende landbrugsarealer må gives tilbage til naturen, og andre steder vil det være nok at reparere og vedligeholde digerne, som man har gjort det i mange generationer før os.

Det vil være nødvendigt i de næste årtier at udskifte vores færger til nye grønne færger, som ikke udleder CO₂. At finde finansiering til alt dette er et af de store spørgsmål i disse år, og det er noget, som giver hovedbrud, både for kommuner, øboerne og os i Ø-sammenslutningen. Her er staten nødt til at hjælpe, for selv for kommunerne er nye færgen en meget stor udskrivning.

En forudsætning for, at der kan ske fremgang for småøerne i fremtiden, er – som det også var for 50 år siden – at vi har en god færgeservice, med hyppige og stabile afgang, som gør det muligt både at drive erhverv på øen, at være pendler til arbejdspladser uden for øen (eller til arbejdspladser på øen), at være barn, ung eller pensionist eller at være fritidshusejer. Det skal vi stadig kæmpe for. Dernæst er boliger og lovgivning om udvikling inden for kystnærhedszonen og strandbeskyttelsen også mærkesager, som jeg tror, det er nødvendigt, at Ø-sammenslutningen fortsat bærer frem for vores politikere.

Det, at øerne er populære som steder, hvor man opholder sig om sommeren eller på weekendbasis, kan betyde, at udvalget af boliger til dem, der ønsker at være fastboende, enten er for lille, eller at boligerne er for utidssvarende til, at man kan finde den bolig, man ønsker. Jo mere velhavende vi alle sammen bliver, jo flere har råd til et deltidsliv på øerne. Det er godt, men det mindsker også mulighederne for yngre boligkøbere, der måske ikke har de samme midler, men som gerne vil bo på øerne på fuld tid. Det er et emne, som har været behandlet i flere år, og som vi er nødt til at blive ved med at adressere.

Når alt kommer til alt, mener jeg, at småøerne har en stærk sag. Vi lever på mange måder i omgivelser og i fællesskaber, som mange reelt gerne ville være del af, og som jeg synes er forbilledlige, også når politikerne på nationalt plan skal sætte retning for, hvor Danmark skal være om 20 eller 50 år. Vores sag er stærk fordi det, vi på øerne sammen arbejder for, er uegennyttigt og til øens fælles bedste. Vi tager ansvar for egen udvikling og lader ikke stå til. Vi har alle odds imod os i forhold til isolation og tilbagegang, hvis ikke vi gjorde noget. Men vi gør noget, og vi vil vores øer. De danske øboer giver tilbage til staten på mange andre måder end den skat, vi betaler. Den erkendelse står allerstærkest, når vi er på ø-besøg med vores politikere og de ser det engagement og den kampgejst, som øboerne lægger for dagen.

Færger, planlov, naturbeskyttelse, boliger og klimaforandringer kommer vi til at tale om de næste mange år. Men netop det, at vi har et fasttømret samarbejde øerne imellem og er kendte som ”de 27 småøer”, gør arbejdet nemmere. De pionerer, der stiftede S sammenslutningen af Danske Småøer for 50 år siden, skabte den vej, vi nu går på i vores arbejde for de danske småøer som levende helårssamfund.

Der er meget, som kan true udviklingen på de danske småøer, men der er også meget, der peger på, at småøerne har gode chancer for at overleve. Det kræver imidlertid, at politikerne på Christiansborg er opmærksomme og vil prioritere os. Vi har brug for at synliggøre vores værdier, vi har brug for en stærk fælles stemme, sammenhold og vedholdenhed. Og alt det kan netop vores fantastiske S sammenslutningen af Danske Småøer.

Jeg vil ønske for vores Ø-sammenslutning, at den vil blomstre og udvikle sig i de næste årtier med lige så mange fine resultater, som vi har set i de første 50 år. Så er jeg ikke i tvivl om, at vores dejlige øer også bliver en del af fremtiden.

Afsluttende bemærkninger

Det har været en spændende proces at læse de mange gamle protokoller for at få styr på historien, og jeg håber, at jeg med dette jubilæumsskrift har lavet noget som er blivende for eftertiden.

Og jeg vil selvfølgelig også bringe en tak til dem der har taget sig tid til at skrive diverse indlæg og

herved har bidraget til fortællingen og ikke mindst en stor tak til Marian Jepsen som har nærlæst det hele og kommet med rigtig mange rettelser, som jeg ellers aldrig ville have fundet.

Aarø den 17. august 2024
Svend Aage Hansen

